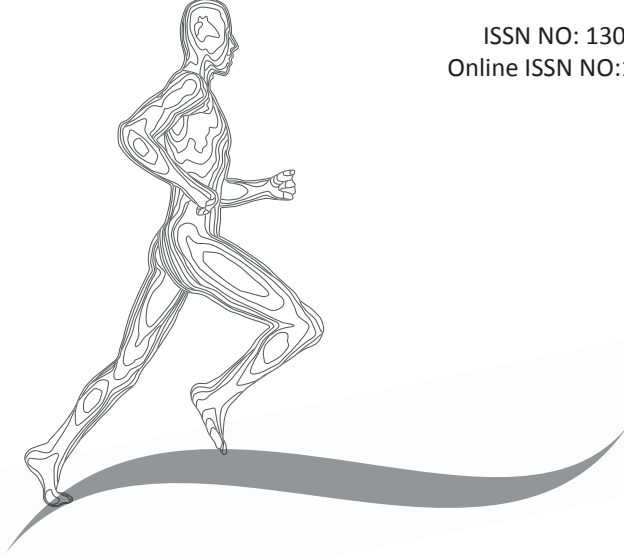

ISSN NO: 1309-5110
Online ISSN NO:1309-8543

Spor ve **Performans** **Araştırmaları Dergisi**

**Journal of Sports and
Performance Researches**

Cilt / Vol : 7 Sayı / No : 1

OCAK - JANUARY / 2016

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
YAŞAR DOĞU SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
SAMSUN / 2016**

**ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY
YASAR DOGU FACULTY OF SPORTS SCIENCES**

Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi

Journal of Sports and Performance Researches

Sahibi / Owner

Dr. Hüseyin AKAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü

Genel Yayın Yönetmeni / Editor-in Chief

Dr. Mustafa AYYILDIZ

Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Dekanı

Sorumlu Müdür / Director in Charge

Dr. M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL

Editör Yardımcıları / Associate Editors

Dr. Özgür BOSTANCI

Dr. Musa ÇON

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr. Osman İMAMOĞLU

Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU

Dr. M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL

Dr. Mehmet TÜRKMEN

Dr. Tülin ATAN

Dr. Menderes KABADAYI

Dr. Özgür BOSTANCI

Dr. Murat ELİÖZ

Dr. Mehmet ÇEBİ

Dr. Musa ÇON

Dr. Egemen ERMiŞ

Dr. Yıldırım KAYACAN

Dr. Bilal DEMİRHAN

Dr. Levent BAYRAM

Dr. Erol DOĞAN

Dr. Bade YAMAK

Dr. Deniz Özge YÜCELOĞLU KESKİN

Yayın Periyodu ve Türü / Publication Type and Periods

SPD 6 ayda bir, yılda 2 sayı yayınlanan yerel süreli yayındır

JSPR is published 2 times a year

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi

Kurupelit Kampüsü - 55139 - Atakum / SAMSUN

spd@omu.edu.tr

ISSN NO: 1309-5110 / Online ISSN NO:1309-8543

Tel: +90362 312 19 19 - 5676 - 5637 Fax: +90362 457 69 24

DergiPark
AKADEMİK

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/omuspd>

Danışma ve Hakem Kurulu / Scientific Advisory Board

Dr. A. Ahmet DOĞAN	Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL
Dr. A. Faik İMAMOĞLU	Dr. Mehmet ÇEBİ
Dr. Abdullah CANİKLİ	Dr. Mehmet GÜNAY
Dr. Ahmet SANIOĞLU	Dr. Mehmet KILIÇ
Dr. Ali KIZILET	Dr. Mehmet TÜRKMEN
Dr. Ali TEKİN	Dr. Mehmet YORULMAZLAR
Dr. Aliye ÖZENOĞLU	Dr. Menderes KABADAYI
Dr. Aslan KALKAVAN	Dr. Metin KAYA
Dr. Bade YAMAK	Dr. Murat ELİÖZ
Dr. Berna Mete ERGİN	Dr. Murat GÖKALP
Dr. Bilal ÇOBAN	Dr. Murat KALDIRIMCI
Dr. Bilal DEMİRHAN	Dr. Musa ÇON
Dr. Birol ÇOTUK	Dr. Mürsel AKDENK
Dr. Burçin ÖLÇÜCÜ	Dr. Necati CERRAHOĞLU
Dr. Cengiz ARSLAN	Dr. Nurtekin ERKMEN
Dr. Deniz Özge YÜCELOĞLU KESKİN	Dr. Osman İMAMOĞLU
Dr. E. Ahmet TERZİOĞLU	Dr. Ömer ŞENEL
Dr. Egemen ERMIŞ	Dr. Önder DAĞLIOĞLU
Dr. Ermin KURU	Dr. Özgür BOSTANCI
Dr. Erdal ZORBA	Dr. Recep CENGİZ
Dr. Erdoğan TOZOĞLU	Dr. Recep KÜRKCÜ
Dr. Erkut TUTKUN	Dr. Reşat KARTAL
Dr. Ertan KILCIGİL	Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU
Dr. Erman ÖNCÜ	Dr. Semih YILMAZ
Dr. Erol DOĞAN	Dr. Seydi Ahmet AĞAOĞLU
Dr. Fatih HAZAR	Dr. Sinan BOZKURT
Dr. Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU	Dr. Soner ÇANKAYA
Dr. Fatih KILINÇ	Dr. Suat KARAKÜÇÜK
Dr. Fehmi TUNCEL	Dr. Süleyman PATLAR
Dr. Fikret SOYER	Dr. Tamer SÖKMEN
Dr. Gazanfer DOĞU	Dr. Tayfun AMMAN
Dr. Güner EKENCİ	Dr. Turgut KAPLAN
Dr. H. Nedim ÇETİN	Dr. Tülin ATAN
Dr. Halil TAŞKIN	Dr. Vedat ÇINAR
Dr. Hasan KASAP	Dr. Velittin BALCI
Dr. Hülya AŞÇI	Dr. Veyysel KÜÇÜK
Dr. Hürmüz KOÇ	Dr. Yakup Akif AFYON
Dr. İbrahim YILDIRAN	Dr. Yalçın KAYA
Dr. İlhan TOKSÖZ	Dr. Yavuz Selim AĞAOĞLU
Dr. İrfan YILDIRIM	Dr. Yıldırım KAYACAN
Dr. Kadir GÖKDEMİR	Dr. Yunus YILDIRIM
Dr. Levent BAYRAM	Dr. Yücel OCAK
Dr. Metin V. SAYIN	Dr. Zahit SERASLAN
Dr. M.Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL	Dr. Zekai PEHLİVAN

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Aydan ERMIŞ

İstatistik Danışmanlar / Statistic Advisors

Dr. Yüksel BEK

Dr. Soner ÇANKAYA

Sekreteryaya / Secretariat

Gül ÇAVUŞOĞLU

Hamza KÜÇÜK

Grafik - Baskı / Print -Graphic

ht matbaa (Hamdi TANRIKULU)

Hançerli Mah. Atatürk Bulvarı No:112/A İlkadım/SAMSUN

www.htmatbaa.com T: 0546 235 25 70

Baskı Tarihi: 01.01.2016

İçindekiler / Contents

Turgut KAPLAN	FUTBOLDA ŞİDDET SORUNUNUN BOYUTLARI DIMENSIONS OF VIOLENCE IN SOCCER	1-10
Burak GÜNER	ARAMA KURTARMA FAALİYETİNE KATILAN BİREYLERİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ INVESTIGATION OF COMMUNICATION SKILLS OF INDIVIDUALS INVOLVED IN SEARCH AND RESCUE OPERATIONS	11-19
Ünal TÜRKÇAPAR Tamer KARADEMİR	FORMASYON EĞİTİMİ ALAN BİREYLERİN ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ ANALYZING HUMILITY LEVELS OF INDIVIDUALS TAKING PEDAGOGICAL FORMATION TRAINING IN TERMS OF SOME VARIABLES	21-28
Tülin ATAN Murat ELİÖZ Mehmet ÇEBİ Şaban ÜNVER Aşkın ATAN	BASKETBOL ANTRENMANIN EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN MOTORİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ INVESTIGATION OF THE EFFECT OF BASKETBALL TRAINING ON MOTORIC SKILLS OF THE EDUCABLE MENTALLY RETARDED CHILDREN	29-35
Emre SERİN Halil TAŞKIN	ANAEROBİK DAYANIKLILIK İLE DİKEY SIÇRAMA ARASINDAKİ İLİŞKİ ASSOCIATION BETWEEN ANAEROBIC ENDURANCE AND VERTICAL JUMP	37-43
Hacı YILDIZ Mürsel BİÇER Fırat AKCAN Bekir MENDEŞ	AMPUTE FUTBOLCULARDA HAZIRLIK DÖNEMİ ÇALIŞMALARININ FİZİKSEL VE FİZYOLOJİK PARAMETRELER ÜZERİNE ETKİLERİ THE EFFECTS OF PRESEASON TRAINING PROGRAM ON PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL PARAMETERS OF AMPUTEE FOOTBALL PLAYERS	45-52

FUTBOLDA ŞİDDET SORUNUNUN BOYUTLARI

Turgut KAPLAN¹

ÖZET

Bu çalışmada, alanyazını taranarak futboldaki Şiddet sorununun boyutları incelenmeye çalışılmıştır. Günümüzde futbol, dünyanın en yaygın spor dallarından birisidir ve milyonlarca kişi değişik sebep ve gereklerle bu oyunla ilgilenmektedir. Söz konusu potansiyel bir taraftan futbola özgü ekonomi, edebiyat ve sinema kültürü ile birlikte bir sanat niteliğinde tribünlerdeki görsel tabloları oluştururken diğer taraftan yine kendine münhasır Őartlar içerisinde rekabet ve mücadele ekseninde Şiddet sarmalına dönüşebilmektedir. Bu süreç müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında farklı zaman ve mekanlarda sürekli olarak yinelenmekte bazen de kontrol edilemez ve dayanılmaz bir saldırganlık halini alabilmektedir. Alanyazında fanatizm, saldırganlık ve Şiddet olarak yerini alan toplumsal olaylar incelendiğinde konu; futbolu yönetenler, takip edenler, uygulayanlar ve futbol dışı gruplar başlıkları altında dört boyutta ele alınabilir. Bu boyutların koordinatlarını ise, yönetici, amigo, menajer, seyirci, medya, hakem, antrenör, futbolcu ve mafya-şike- bahis başlıkları altında sıralamak mümkündür. Dolayısıyla futboldaki Şiddet olgusunun bu temel kavramların amaç ve fonksiyonlar bakımından tam olarak betimlenmesi ile daha kolay anlaşılabileceği dşnlmektedir.

Anahtar Kelimeler: Boyut, futbol, Şiddet

DIMENSIONS OF VIOLENCE IN SOCCER

ABSTRACT

The aim of study was to examine the dimensions of violence problem in soccer by reviewing literature. Today, soccer is one of the most common sport branches in the world and millions of people are interested in this sport for different reasons. The potential in question can create visual scenes in the tribunes with economy, literature and cinema culture specific to soccer, while on the other hand it can turn into violence on the axis of competition. This process is repeated before competition and after competition, at different times and in different places. In literature, when social events called vandalism and violence are examined, it can be seen that the issue can be discussed under four dimensions as managers, spectators, players and groups outside of football. It is possible to list the coordinates of these dimensions as spectators, managers, securities, media, tribune leaders, referees, soccer players, coaches and mafia-set-up-bet. Thus, it is thought that violence in soccer can be understood more easily with the definitions of these basic concepts in terms of purposes and functions.

Keywords: Dimension, soccer, violence

¹ Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Konya. E-posta; tkaplan@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Spor organizasyonlarında meydana gelen şiddetin bileşenlerine yönelik yapılan çalışmalar, medyanın etkisi ve taraftarların demografik ve sosyo-kültürel özellikleriyle alakalıdır. Bu çalışmalara dayanarak bir liste yapıldığında sporda şiddetin bileşenleri; kulüp yöneticileri, sporcular, tribün liderleri, güvenlik güçleri, taraftar-fanatik-holigan-seyirci ve medya olmak üzere altı başlık altında toparlanabilir [1]. Gültekin ve Soyer'in (2010), emniyet güçleri arasında yaptığı bir çalışmada ise, sporda şiddet ve çirkin tezahüratın sorumluları olarak sırasıyla; sorumsuz seyirciler, amigolar, taraftar dernekleri, medya, kulüp yöneticileri, federasyon ve futbolcular gösterilmektedir [2]. Diğer bir çalışmada, tribünlerde yaşanan şiddet olaylarında başta seyirciler olmak üzere, kulüp yöneticileri, sporcular ve teknik adamların yer aldığı bildirilmiştir [3]. Manisaspör seyircileri üzerinde yapılan bir çalışmada, sporda şiddetin sorumluları olarak benzer yaklaşım ortaya koyulmuştur [4].

Yapılan alan yazın taramasında futbolda şiddeti tetikleyen sorunlarda bir benzerliğin olduğu görülmüştür. Bu çalışmada şiddeti tetikleyen sorun boyutları dört temel boyutta toplanmıştır:

1. Futbolu yönetenler
2. Futbolu takip edenler
3. Futbolu uygulayanlar
4. Futbola müdahale eden dış gruplar

1. Futbolu Yönetenler

1.1. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)

Türkiye Futbol Federasyonu (TFF), bugüne kadar hukukî statü bakımından değişik dönemler geçirmiştir [5-7]. TFF, kendisine tanınan özerklik ile futbol alanında, Türkiye'de en üst ve tek merci konumundadır. Futbol Federasyonu, futbolun içindeki olguların hemen hemen hepsinden sorumludur ve bu sorumlulukların doğru bir işlerlelikle devamını sağlayabilmesi için de cezai müeyyideleri mevcuttur. Bunlar ihtar, yarışmadan men, hak mahrumiyeti, seyircisiz oynatma, saha kapatma, para cezası, tescil iptali ve küme düşürme şeklinde icra edilmektedir [5]. Diğer yandan TFF, UEFA'nın verdiği güvenlik talimatlarına da uymak zorundadır. Bu bakımdan Federasyon maçların oynanacağı statları güvenlik, emniyet ve kapasite açısından periyodik olarak yerel yetkililerce kontrol etmektedir [8].

TFF'nin birçok sorumluluğu olduğu gibi aksayan yönleri de vardır. Çoğu zaman politikayla iç içe görevlerini sürdürmeleri, başkanlık seçimlerindeki sorunlar, ceza uygulamaları, hakem atamaları vb. olaylar ister istemez seyircilerin tepkisini çekmektedir. Seyircilerin üzerinde oluşan bu güvensizlik ortamı ile futbolun baş merkezi olarak adlandırılan Futbol Federasyonu'na karşı, seyirci saldırganlıkları artmakta ve Federasyon seyircilerin saldırganlık sebeplerinden biri olarak yerini almaktadır [9,10].

1.2. Kulüp Yöneticileri

Günümüz futbolunda hızlı gelişme ve değişmelerle beraber kulüplerin görevleri klasik fonksiyonlarının yanında, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda da yayılarak artmaktadır. Kulüp görevlerindeki bu artış yeni görevlerle yeni örgütlenmeleri getirirken, kulübün kapsamını da genişletmektedir [11].

Kulübün amaçlarına ulaşmasında en önemli rolü oynayan yönetici, kendi ahlaki davranış kurallarını geçerli ilke ve standartlara göre biçimlendirmelidir. Yapılan bazı çalışmalar kulüp yöneticilerinin verdiği demeç ve açıklamalardan seyircilerin (kendi seyircisi ve rakip seyirci) etkilendikleri sonucu ortaya koymaktadır. Nitekim Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapılan bir çalışma; araştırmaya katılan seyircilerin, kulüp başkan ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine vermiş olduğu demeçlerden tamamen ve kısmen etkilendiğini (hayli yüksek oranda) bildirmektedir [12]. Yine benzer bir çalışmada, yönetici tavır ve davranışlarının taraftar kaynaklı olayların çıkmasına neden olduğu belirtilmektedir [13].

Diğer bir çalışmada, kulüp yöneticilerinin seyirci saldırganlığını etkileyen faktörler sırasıyla; saldırgan seyircileri destekleyici (bilet, para, iş, vb.) davranışlar, rakip seyircilere karşı kendi amigo ve seyircilerini tahrik edici davranışlar ve spor medyasındaki tahrik edici yazı ve konuşmalar olarak görülmüş, kulüp yöneticileri ile saldırgan seyircileri destekleyici (bilet, para, iş, vb.) davranışlar arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kulüp yöneticilerinin saldırgan seyircileri destekleyici bu tavrının seyirci saldırganlığını tetiklediği biçiminde yorumlanmıştır [14].

1.3. Güvenlik

Spor müsabakalarının güvenlik içerisinde yapılabilmesi için kolluk kuvvetleri tarafından önlemler alınmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın Valiliklere göndermiş olduğu "Sportif Karşılaşmalarda Alınacak Tedbirler" konulu genelge doğrultusunda İl Emniyet Müdürlükleri tarafından tedbirler alınmakta ve bu tedbirler İl Spor Güvenlik Kurulu'nda görüşülerek planlanmaktadır [15].

Taraftarların güvenliğinden sorumlu olan polisin, güvenlik için şiddet uygulaması eleştiri konusudur. Taraftarlarla yaşanan bu sorun baskı ve şiddet için uygun bir zemin yaratabilmekte ve böylece taraftarların polisler öfkıyla cevap vermesi şiddet boyutlarının yükselmesine sebep olabilmektedir. Polisin zor kullanmasına öfkelenen seyirci tek olduğu zaman saldırgan hareketler yapmaktan çekinebilirken, grup olduğu zaman kızgınlığını sözlü veya fiili eylemlere dönüştürebilmektedir. Güvenlik güçleriyle bu olayların yaşanmasında eğitimsiz ve olay çıkarma yanlısı taraftarların da rolü büyüktür. Yapılan bazı çalışmalarda futbol seyircilerinin güvenlik güçlerinden daha fazla hoşgörü bekledikleri sonucu ortaya konmuştur [15]. Bu anlamda güvenlik mensuplarının daha hoşgörlü olmaları gerektiği, müdahalelerde haksız ve orantsız olduğu, kışkırtıcı anonsların şiddet ve çirkin tezahüratı körüklediği doğrultusunda çalışma bulguları alan yazında yer almaktadır [16-18].

1.4. Tribün Liderleri (Amigo)

Tribün liderlerine yönelik çalışma bulguları ve kamuoyundaki genel algı, şiddet ve kötü tezahüratın tetikleyicisi oldukları şeklindedir. Arıkan'a göre (2013), genelde amigo olarak bilinen tribün liderleri sorunun meydana gelmesinde çok ciddi rol oynamaktadırlar ve kulüp yönetimiyle ciddi ilişkiler içerisinde dirler. Bu bağlamda; her kulüp yönetiminin yaklaşık 50 dolayında taraftar beslediği, sağlanan çeşitli avantajların yanında bu taraftarlara bedava bilet de verdiği belirtilmektedir. Ayrıca bu kişilerin biletlerin bir kısmını satıp para kazandığı, bir kısmını da tribünlerde kendilerine destek olsun diye yandaşlarına verdiği, dolayısıyla olay çıkan her maçta, tribün şiddeti denilen ilkel ve tatsız sorunları yaratanların, kulüp yönetimi tarafından beslenen bu taraftarlar olduğu ifade edilmektedir [19].

Diğer yandan bir başka çalışmada, kışkırtıcı amigo davranışları, çirkin tezahüratın en önemli nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir. Bu bakımdan takımlarına destek sağlamak amacıyla tribündeki taraftarları örgütlemekle görevli olan bu kişilerin çoğu zaman seyircileri şiddete ve çirkin tezahürata yönlendirdikleri yadsınamaz bir gerçektir [4].

1.5. Futbolcu Temsilcisi (Menajer)

Kulüp ve futbolcu arasında yapılan anlaşmalarda ve daha sonraki süreçlerde maddi, hukuki, sosyal ve kültürel anlamda bir takım problemlerin yaşandığı izlenmektedir. Maç, antrenman ve özel yaşamları arasında transfer veya her türlü sosyal ve hukuki haklarını takip etmek için yeterli zaman bulamayan futbolcular, bu problemlerin giderilmesinde ehliyetli ve güvenilir kişilere ihtiyaç duyarlar. İşte bu ihtiyaç futbol sektöründe, "Futbolcu Temsilciliği" mesleğinin doğması ve gelişmesinin en önemli nedenlerinden sayılabilir [20].

2003 ve 2006 yıllarında yapılan bir çalışmada, futbolcular en kazançlı anlaşmayı yapabileceklerini düşündükleri temsilcileri; FIFA lisanslı, Kendi Başına, Avukat ve Akraba olarak (Lisansız) bildirmişlerdir [20]. Türkiye'deki transferlerin çok büyük bölümünü (kimilerine göre % 90) korsan menajerler gerçekleştirmektedir. Konu hakkında görüşlerine başvuru alan uzmanlar konuyu, "Kirlilik inanılmaz boyutlarda. Korsan menajerler dört bir yanı sarmış durumda. Bugün Bochum ve Sarıyer savcılıklarının yürüttüğü bahis şikesi soruşturmalarında adları geçen kişilerin hepsi bu korsan menajerler" biçiminde ifade etmektedirler [21]. Bu anlamda futbolcu temsilcilerinin de futboldaki şiddetin bileşeni konumunda oldukları görülmektedir.

2. Futbolu Takip Edenler

2.1. Seyirci

Futbol, çağımızda sportif etkinliği aşan ekonomik ve sosyolojik baskınlığı ile sosyal, psikolojik ve özellikle de ekonomik bir endüstridir. Bu yönüyle futbol, silah ve ilaç endüstrisini dahi geri planda bırakabilecek evrensel güce sahiptir. Futbolun saldırmaya ve savunmaya dayalı anlayışı adeta silahsız bir savaş niteliği taşımakta, seyircisinin bu savaşa edilgen olarak katılmalarını sağlamaktadır [22]. Edilgen katılım bağlamında farklı kavramlar alan yazında yer almaktadır bunlar; genel kapsayıcı

kavram olarak seyirci, dar kapsamda ise taraftar, fanatik ve holigan olarak sıralanmaktadır [3,18, 23-28].

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur [29]. Her iki seyirci grubunun zorlayıcı yöntemleri, uzlaşmacı yöntemlerden daha etkin görmeleri gerilim ortamına zemin hazırlamaktadır. Gruplar arası yarışma toplumsal kimliğin ön plana çıkmasının bir sonucudur ve ilişkilerin kişiler arası düzeyden gruplar arası düzeye geçmesinden kaynaklanmaktadır. Karşıt grupların seyirci azlığı ya da çokluğu bakımından eşit olmadığı durumda güçsüz olan tarafların saldırı istekleri düşükken, saldırılma beklentisi yüksek olmaktadır. Güçlü gruplarda ise saldırı isteği yüksek ve saldırılma beklentisi düşük olmaktadır [31].

Seyirciler rakip seyircilerin, kendilerine, takımlarına, antrenör ve futbolcularına karşı yaptığı çirkin ve küfürlü tezahürattan etkilenmekte ve bu nedenle saldırgan davranışlara başvurabilmektedir. Ayrıca seyircilerin saldırgan davranışları saha içindedey kalmayıp saha dışına da taşmakta, birbirlerine taşlı, sopalı, bıçaklı ve silahlı saldırılarda bulunup ağır hasarlar verebilmekte ve ne yazık ki bu kavgalar ölümlerle bile sonuçlanabilmektedir [30].

2.2. Medya / Kitle İletişim Araçları

Futbolun kitlelerin en fazla ilgisini çeken spor olması, spor medyasının büyük ölçüde futbola yer vermesine ve arz talep ilişkileri çerçevesinde hareket etmesine neden olmaktadır. Önemli olan spor gazetelerinin ne kadar satış yapacağı veya televizyondaki spor programlarının ne kadar reyting alacağıdır. Bu durum medyanın daha fazla reklâm geliri elde etmesiyle doğrudan ilgilidir [32].

Türkiye’de futbol sahalarında şiddetin ortaya çıkış nedenlerinden birinin de spor medyası olduğu düşünölmektedir. Spor medyası yapmış olduğu yayınlarla oynanan oyunun popüler bir kültür olarak algılanmasını sağlamakta fakat futbolsever yığınlarının şiddete karşı eğitilmesi yönünde çaba göstermemektedir. Dolayısıyla medya edilgen bir biçimde futbolda şiddete kapıların açılmasına göz yummuş olmaktadır [33].

Yapılan bir çalışma; gazetelerde şiddeti davet eden ifadelerin ve TV’lerdeki gerilimi yükseltici tartışmaların şiddete eğilimi arttırdığını belirtmektedir. 2011–2012 sezonu Fenerbahçe-Galatasaray Süper Final maçı öncesinde yaşanan medya savaşları bu konuya örnek olarak gösterilebilir [4]. Bu kapsamda Özsoy (2011), gazetelerin mecazi de olsa şiddeti anımsatan ifadeler kullanmasının şiddete davetiye çıkartmak olduğunu ifade etmekte [34], Bahadır (2006), kitle iletişim araçlarının şiddeti körüklediğini belirtmekte [13]. Girginer ve ark. (2006), spordaki şiddet oluşumunda medyanın önemli rolünden bahsetmekte [35], Var (2008) ise, medya programlarındaki eleştirel yaklaşımların, saldırganlık olaylarının artmasına neden olduğunu bildirmektedir [9].

3. Futbolu Uygulayanlar

3.1. Hakemler

Müsabaka öncesi ve sonrası hakemler hakkında futbolcu, antrenör ve yöneticilerin verdiği olumsuz demeçler hakemler üzerinde bir baskı yaratmaktadır. Ayrıca televizyonlarda yorum yapan eski hakem ve futbolcuların, spor yorumcularının zaman zaman hakarete varan suçlayıcı söylemleri hakemlerin hatalı kararlar vermesine neden olabilmekte ve hakemleri hedef haline getirebilmektedir. Unutulmamalıdır ki futbol bir hatalar oyunudur ve hakemlerde bu oyunun bir parçasıdır. Nasıl ki yöneticiler yanlış yönetim uygulamaları yapıp, antrenörler yanlış taktik verip, yanlış takım sahaya sürüp, futbolcular özel hayatlarına dikkat etmeyip, kaleciler tutabilecekleri topu konsantre eksikliğinden tutamayıp takımın başarısızlığında rol sahibi oluyorsa hakemlerin de hata yapabileceğini unutup onları hemen suçlu ilan etmek yanlıştır. Bu gerçeği kabullenmeden hakemlerin taraflı ve suçlu ilan edilmesi, ne yazık ki hakemlerin futboldaki şiddetin sorumlusu oldukları yönündeki görüşü egemen kılmaktadır [36].

Yapılan bir çalışmada, taraftarların büyük bölümünün şiddet olaylarını hakemlerin hatalı kararlarının artırdığı düşüncesinde oldukları ifade edilmektedir [4]. Benzer bir çalışmada da, hakemlerin yanlış tutum, davranış ve kararlarının seyircileri saldırganlığa iten en önemli etken olduğu bulgusuna ulaşılmıştır [13]. Yine diğer bir çalışmada, seyirci saldırganlığı üzerinde etkili birinci etken olarak hakem görülmeştir [36]. Futbol seyircisinde saldırganlık eğilimleri üzerine yapılan başka bir araştırmada, katılımcılar futbol maçlarına "deşarj olup rahatlamak" için geldiklerini ve kendilerini en çok hakemin yanlış tutum ve davranışlarının tahrik ettiğini belirtmişlerdir [37]. Aynı konuda yapılan başka bir çalışmada ve İstanbul ilinde tarafsız seyirciler üzerinde uygulanan anket sonucunda, müsabaka sırasında tahrik unsurlarının büyük bir çoğunluğunun hakemlerin yanlış yönetimlerinden kaynaklandığı bildirilmiştir [38].

Hakemlik kurumu çağdaş gelişmelerle donatılmadıkça, hukuksal ve sosyal güvenceler altına alınmadıkça, hepsinden önemlisi sporda ahlâkı ön plana çıkarmadıkça, hakemlerin işi her geçen gün zorlaşacaktır [10]. Hakemliğin bir meslek ve ihtisas dalı biçiminde kabul edilmemesi nedeniyle, idari ve hatta hukuki birçok hataların doğması önlenememektedir [39]. Hakemliğin bir meslek olması uzun süredir tartışma konusudur. Alanda yapılan akademik çalışmalarda, meslek statüsüne kavuşması sürekli önerilmiştir. Önceki paragrafta yapılan bilgi aktarımı ile bir hatırlatma yapılması amaçlanmıştır. Bugün için Türkiye Futbol Federasyonu, Profesyonel Futbol Hakemliğine geçiş kararı almış ve uygulamaya başlamıştır. Bu uygulamanın yansımaları önümüzdeki süreçte gözlenecek ve değerlendirilecektir.

3.2. Futbolcu

Seyirci saldırganlığını artıran nedenlerden biri de futbolculardır. Sporcuların saha içinde itişip kakışmaları, ağız dalaşında bulunmaları, birbirlerine kasıtlı sert fauller ve fena hareketler yapmaları, hakem kararlarına aşırı derecede itiraz etmeleri, seyircileri tahrik edecek el kol ve mimik hareketler yapmaları, sahada beklenen performansı verememeleri, önemli olarak değerlendirilen maçlarda bir varlık gösterememeleri, geçmiş sezonlarda kendi takımlarında oynayan oyuncuların rakip olarak sahaya çıkması, rakip oyuncunun hakemi aldatmaya yönelik ve vakit geçirmeye yönelik yaptığı hareketler türünden örnekler seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan sebeplerdir [30]. Futbolcuların, kendilerini anlatabilme, izah edebilme gibi bir takım sorunlar hissetmesinden kaynaklanan davranışları vardır. Golü atan oyuncunun formasını tribünlere doğru göstererek öpmesi, kulübüne olan aidiyet göstergesidir. Fakat bazen bu durumlarda, iş çığırından çıkabilmekte; itişip kakışmalar, küfürler, yumruklaşmalar olabilmektedir [40]. Futbolcu olmak, herhangi bir mesleğe sahip olmaktan çok farklıdır. Aslında bir futbolcu için mesleğini icra etmek yani futbol oynamak, kolaylıkla yerine getirebileceği tek hedeftir. Bunun yanında, üzerinde hissettiği baskılar ve diğer dış etkenler de ilk olarak futbolcunun oynadığı futbolu etkiler. Kazanmak zorunda olduğunu düşündüğü bir maa çıkarken futbolcunun üzerinde; futbol, bir takım oyunu olduğu için hata yaparsa, tüm takımı etkileyeceği ihtimali nedeniyle çok büyük bir baskı bulunmaktadır [41]. İ ve dış etkenlerin altında kalan futbolcunun kontrolsüz davranışlar sergilediği bilinmektedir.

3.3. Antrenör

Bütün sporlar içinde izlenme oranı en fazla olan futbolun, gerek öğretiminde gerekse niteliğinin yükseltilmesinde futbol antrenörlerinin tartışmasız önemi büyüktür. Spor alanında özellikle futbol branşında antrenörün rolü iyice kurumsallaşmıştır. Antrenörler, yetişmekte olan bir sporcunun sahip olduğu özel yetenekleri, becerileri geliştirmek suretiyle onları ustalaştırmakta ve böylece futbolu nitelik itibariyle yükseltmektedir [42]. Antrenörün sadece takım veya sporcuyla ilgili görevleri yoktur. Onun ayrıca sosyal, kültürel, toplumsal sorumluluk ve görevleri bulunmaktadır. Futbolun işe dönüştürüldükten sonra profesyonel bir meslek uğraşısına evrilmesi, antrenörlüğün de profesyonelleşmesine neden olmuştur. Kulübün hedeflerine ulaşmasında önemli etkenlerden biri olan antrenörlerin, kulüp sözleşme devamlılığının başarıya endekli olması, her maçın mutlak kazanılması beklentisi, oyuncularla olduğu kadar antrenörler üzerinde de baskı oluştırmakta ve bu baskı zaman zaman antrenörlerin oyun mantalitesi ve karakteriyle örtüşmeyen davranışlar sergilemelerine neden olabilmektedir [30,43]. Antrenörün bir sorumluluğu da müsabaka esnasında seyircilere karşıdır. Antrenörün seyircilere karşı olan sorumluluğu büyük önem taşımaktadır. Çünkü antrenörlerin müsabaka esnasında ve müsabakadan sonra kullanacağı ifadeler ve hareketler seyirciler üzerinde etkili olmaktadır [38].

4. Futbola Müdahale Eden Dış Gruplar

4.1. Mafya / Şike / Bahis

Futbol gerek ulusal gerekse uluslararası alanda ayrılıkçı terör ve mafya gibi yasa dışı gruplar tarafından çıkar ve propaganda alanı olarak seçilebilmektedir. Aynı şekilde oyuncu transferinde ve federasyon seçimlerinde yeraltı dünyasının etkili olduğuna olan inanç futbolda bir şiddet alanı yaratmaktadır. Mafya spor kulüplerinin yönetim kadrolarına nüfuz ederek futbolda şiddeti harmanlayabilmektedir. Dolayısıyla Şike, bahis ve mafya iç içe geçerek futbol sahalarını şiddet alanına dönüştürebilmektedir [44].

Türkiye’de mafyanın, ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu diğer alanlarda olduğu gibi para ve güç gösterisi olan futbola da var olduğu düşünülmektedir. Mahkemedeki kayıtlara geçtiği üzere maç sonucunu etkilemekten, hakem atamalarına müdahaleye, futbol federasyonu seçimlerine etki etmekten, bazı spor yazarlarının tehdit ve yaralanması olaylarına kadar mafyanın futbolda söz sahibi olmak adına birçok olaya karıştığı bilinmektedir. Son günlerde ise futboldaki bahis konularının organize bir şekilde yönetildiği ve haksız kazançlar elde edildiği izlenmektedir [45]. Futbolda, her hafta oynanan “İddia” oyununda dönen paraların çok yüksek olması bazı mafya görünümü ve kara para aklayıcılarının iştahını kabartmakta ve bu kişiler büyük küçük tüm spor kulüplerine sızma çabası içinde olmaktadır. Bütün bunların bir sonucu olarak futbol kirlenmeye başlamış, şiddet, şike ve teşvik olayları artmıştır [46].

SONUÇ

Futbolu yönetenlerin; seçim, atama, görevlendirme, sorumluluk alma ve dağıtma, yönlendirme ve benzeri konularda adil bir yönetim göstermeleri tek ve değişmeyen ilke olmalıdır. Futbolu yönetenler; dış gruplar olarak ifade ettiğimiz oluşuma karşı, Devlet desteği ile mücadele ederek güvenilir futbol ortamı oluşturmak zorundadır. Futbolu takip edenlerin; oluşturulan bu güven ortamında, müsabakaları takip etmeleri, sonuçları doğal karşılamaları, yapılan değerlendirmelerde doğrudan yana olmaları gerekmektedir. Futbolu uygulayanlar; oyun kurallarına bağlı, saha içi ve dışı davranışlarında kontrollü, rakibe, hakeme, seyirciye saygılı ve adil bir oyun ortamında, futbolun güzelliklerini yaşatmalıdır. Bu üç temel gurubun üstlendiği görevleri yerine getirmeleri, futbolda şiddeti bitirir şeklindeki bir iddianın doğru olmayacağı, herkesin kabul edeceği bir gerçektir. Bununla birlikte futbolda kontrol edilebilir bir şiddet ortamının sağlanması mümkündür. Bu bağlamda söz konusu kontrol edilebilir şiddet ortamını öncelikle ve özellikle, futbolu yönetenler, takip edenler ve uygulayanlar gerçekleştirmekle yükümlüdür.

KAYNAKLAR

1. Orhan Ü. 5149 sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun çerçevesinde spor güvenliği. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; 2007.
2. Gültekin H, Soyer F. Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2010; 7(1): 1219-1243.
3. Demir F. Futbol Olgusu ve Futbolda asayiş yönetimi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 2005.
4. Türkmen M, Yıldız K, Zekioğlu A. Sosyolojik açıdan sporda şiddet ve çirkin tezahüratın nedenlerinin araştırılması, Manisaspur taraftarları örneği. Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2013; 8(2): 15-34.
5. Çakmak NM. Türk Futbol Federasyonu'nun hukuki statüsü. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 1999.
6. Üçışık F. Sporda sorunlar ve çözüm önerileri. Özener Matbaacılık, İstanbul, 1995.
7. Yılmaz H. Spor güvenliği. TFF Futbol; 2004.
8. Kazancıoğlu M. UEFA müsabaka talimatlarından günümüz seyircisine. TFF Futbol; 2004.
9. Var L. Futbolda seyircilerin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma (Kırşehir ili örneği). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 2008.
10. Kılıç E. Kirli kramponlar. Emre Matbaacılık, 1. Baskı, İstanbul; 2003.
11. Sert M. Gol atan galip, futbola sosyolojik bir bakış. Bağlam Yayınları, 1. Baskı, İstanbul; 2000.
12. Rona MŞ. Futbol müsabakalarında şiddet olaylarına karşarak adli kayıtlara geçen seyircilerin psiko-sosyal analizleri üzerine bir araştırma. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara; 2003.
13. Bahadır Z. Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet ve eylemine etkisi (Konyaspor örneği). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde; 2006.
14. Demirel G. Emniyet mensuplarına göre futbol seyircisini saldırganlık ve şiddete yönlendiren futbol etkenlerinin araştırılması. Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir; 2013.
15. Fındıklı R. Polis mesleğinin özellikleri ve mesleki kimlik olgusu. Polis Bilimleri Dergisi, 2000; 2(5-6):1-16.
16. Kurtiç N, Yaman M. Futbol taraftarını saldırganlığa iten psiko-sosyal nedenler. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006; 12; 45-54.
17. Pulur A, Kaynak İ, Orhan S. Polislerin spor müsabakalarındaki saldırgan seyirciye müdahalede kendi taraftarlığının etkisinin araştırılması. Gazi Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi, 2004; 5 (2): 241- 260.
18. Arıkan Y. Futbolda şiddet ve polis. Polis Bilimleri Dergisi, 2007; 9: 109-132.
19. Arıkan Y. Sporda şiddetin kökenleri. Sporda şiddetin Temelleri ve Önlenmesi Yönündeki Stratejiler Sempozyumu. 6-7 Haziran, Samsun; 2013.
20. İmamoğlu O, Kılıçgil E, şahin M. Türkiye'de futbolcu temsilciliği ve futbolcu ilişkisi. Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2007; V (3) 129-133.
21. www.hursertekinoktay.com.tr/profesyonel-futbolcu-menajer-146876.htm. TFF ve menajerlik skandalından haberler, Bölüm; VI 13 Kasım 2010; (8.03.2015 erişim tarihi).
22. Öğüteker G. Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyüleyen taraftar portresi, fanatizm ve Beşiktaş, 2007, http://www.millifolklor.com/tr/sayfalar/85/19_.pdf.
23. Çağlayan H. Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimdeki rolü. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya; 2003.
24. Aydın B, Hatipoğlu D, Ceyhan Ç. Endüstriyel futbol çağında taraftarlık. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2008; 26: 289-316.
25. Eskiler E, Sarı İ, Soyer F. Takıma psikolojik bağlılık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2011; 8(1): 1428-1440.
26. Mirioğlu M. Futbol haberlerinin sunumunda şiddet: Hürriyet, Zaman ve Birgün gazetelerinden futbol sunumlarının analizi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir; 2007.

27. Ayan S. Şiddet ve fanatizm. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2006; 7: 191-209.
28. Taşmektepligil MY, Çankaya S, Tunç T. Futbol taraftarı fanatiklik ölçeği. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi,2015; 6(1): 41-49.
29. Yüksel H, Doğan B, Moralı S, Acar MF. Futbolda şiddetin toplum bilimsel boyutları. Hacettepe Üniversitesi, Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, 1998; 5(1): 22–26.
30. Kuru, E. Sporda Psikoloji, Gazi Üniversitesi, İletişim Basımevi, 1. Baskı, Ankara; 2000.
31. Hortaçsu N. Grup içi ve gruplar arası süreçler. İmge Kitapevi, 1. Baskı, Ankara; 1998.
32. Peker E. Futbolda şiddetin içsel bir olgu haline gelmesinde yazılı basının rolü. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul; 2007.
33. Gümüş S. Şiddet nerede başlıyor? Gazete Pazar, 21 Şubat; 1997.
34. Özsoy, S. Spor gazetelerinin başlıklarında militarist ve şiddet içerikli metaforlar, Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2011; 1: 88-114.
35. Girginer N, Aydın S, Çavdar S. Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet konusuna yaklaşımları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama. ESOGU Sosyal Bilimler Dergisi, 2006; 7(2): 169-197.
36. Özmaden M, Yıldırım İ. Futbola ilişkin dışsal etkenlerin seyirci saldırganlığı üzerindeki etki düzeylerinin araştırılması. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Bildiriler Kitabı. 4-6 Ocak, Belge Matbaacılık, Ankara; 2003.
37. Karagözoğlu C, Ay SM. Futbol seyircisinde saldırganlık eğilimleri (İstanbul örneği). Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1999; 6(3), 27-31.
38. Acet M. Futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yöneltten sosyal faktörler. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara; 2001.
39. Ketten M. Türkiye'de spor. Polat Ofset, 2. Baskı, İstanbul; 1993.
40. Doğan B, Moralı S. Futbolda seyirci taşkınlıkları ve bunun altında yatan psiko-sosyal nedenler, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1996; 2(4), 19-24.
41. Özmaden M. Seyircilere göre futbolda saldırganlığı teşvik eden faktörler üzerine bir araştırma. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara; 2004.
42. Biber E, Ersoy A, Acet M, Küçük M. Türk futbol antrenörlerinin tükenmişlik düzeylerinin değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 2010; 12 (2): 134-143.
43. Tutkun E, Güner ÇB, Ağaoğlu SA, Soslu R. Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2010; 1(1): 23-29.
44. Cengiz R. Seyirci ve onun rakipleri arasında subjektif bir şiddet alanı: futbol. Şiddetin Temelleri ve Önlenmesi Yönündeki Stratejiler Sempozyumu. 6-7 Haziran, Samsun; 2013.
45. Hasırcı S. Türkiye'de sporda şiddetin nedenleri ve çözüm önerileri ile Avrupa'da bu konuda yapılan çalışmalar. Şiddetin Temelleri ve Önlenmesi Yönündeki Stratejiler Sempozyumu. 6-7 Haziran, Samsun; 2013.
46. Erdem N. 6222 Sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair yasa. Spor hukuku ve çözüm önerileri. <http://www.sporhukuku.org.tr> (Erişim tarihi 18.02.2015).

ARAMA KURTARMA FAALİYETİNE KATILAN BİREYLERİN İLETİŞİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Burak GÜRER¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, arama kurtarma faaliyetlerine katılan gönüllü bireylerin iletişim becerilerinin belirlenmesine yöneliktir. Araştırmanın örneklemini, gönüllü olarak Akut Arama Kurtarma Derneği'nde yer alan ve eğitimlere katılan 140 üye oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiş ve bu amaçla Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği" uygulanmıştır. Toplanan veriler istatistiksel paket program (SPSS 16.0) aracılığıyla analiz edilip sonuçlar yorumlanmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde One Way Anova ve t-Testi kullanılmıştır. Katılımcıların iletişim becerileri, engeller boyutu dışında iyiye yakın düzeyde çıkmıştır. Ancak demografik değerışkenler açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Ayrıca dikkat çekici bir özellik olarak katılımcıların çoğunluğunun bekar ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Demografik değerışkenler ile iletişim becerileri arasında anlamlı farkın çıkmaması örgüt içinde hiyerarşik bir yapının olduğunu düşündürmektedir. İletişimi geliştirmek adına deneyimli personeli bazı kararlara katarak iletişimi güçlendirmenin daha verimli bir işleyiş sağlayacağı önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim, arama kurtarma, spor

INVESTIGATION OF COMMUNICATION SKILLS OF INDIVIDUALS INVOLVED IN SEARCH AND RESCUE OPERATIONS

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze the communication skills of individuals who take part in search and rescue missions. The sample of the study consists of 140 members who are in AKUT, a search and rescue association, and who participate in AKUT trainings. The data of the research was collected by using survey technique and 'Communication Skills Assessment Scale' developed by Karagöz and Kösterelioğlu (2008) was used for this purpose. The data collected was analyzed with 'Statistical package program' (SPSS 16.0) and the results were interpreted. One Way Anova and t-test analysis were used to assess research data. Communication skills of the participants, except for the barriers sub-category, were close to good levels. However, a significant difference was not observed in terms of demographic variables. Participants' levels of education were high and most of them were single. The fact that there was no significant difference between the demographic variables and communication skills suggests a hierarchical structure within the organization. It can be suggested that inclusion of experienced staff in decision making mechanism will provide a more effective process in terms of developing communication.

Keywords: Communication, search and rescue, sports

¹ Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gaziantep. E-posta; burakgurur27@gmail.com

GİRİŞ

Bireyler yaşamları boyunca, sosyal yapıları gereği diğer bireylerle iletişim içindedir. Sağlıklı bir çevrenin kurulabilmesi, sağlıklı insan ilişkilerine bağlıdır. İletişim, iki kişiyi ilişki içine sokan psikososyal süreçtir [1,2]. İletişim kavramı, ortaklığı, sosyalleşmeyi, birlik ve beraberliği ifade etmektedir. Günümüzde kullanımı yaygınlaşan “iletişim” sözcüğü, bilgi alış verişini de içeren daha geniş kapsamlı bir ileti alışveriş anlayışını yansıtmaktadır. Kişinin yaşamını sürdürdüğü toplum içerisinde var olan kuralları, değer ve inançları öğrenebilmesi iletişimle gerçekleşmektedir. Ayrıca başkalarıyla bir arada yaşamak, kendini ifade edebilmek, diğerlerini anlayabilmek, kısacası sosyalleşmek isteyen insan iletişim kurmaya yönelmektedir [3]. Baskın ve Craig'e göre iletişim, mesajların anlamlarına erişilmesi amacıyla değiştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle iletişim, kaynak (mesajı veren) ve hedef (mesajı alan) arasında davranış değişikliği oluşturmak amacıyla bilgi, fikir, tutum, duygu ve becerilerin anlamlarının paylaşılması için gerekli etkileşim sürecidir [4]. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi iletişim bireyler arasında mutlaka olması gereken ve ilişkilerin kalitesini etkileyen önemli bir unsurdur.

Birçok kurumda ya da durumda olduğu gibi iletişim arama kurtarma faaliyetlerinde de önemli yer almaktadır. Doğal afetler, bir anda birçok şeye ihtiyaç duyulmasına, altyapının ciddi şekilde zarar görmesine, iletişim kanallarının sekteye uğramasına, yerel idarelerin kapasitesinin stres ve önemli personelin kaybı nedeniyle azalmasına ve afetten etkilenen ülkenin karşılıklı ve uluslararası destek patlaması ile medya baskısı yaşamasına sebep olmaktadır [5]. Ulusal olay yönetim sistemi kapsamında, yerel operasyon lideri genel komuta ve yönetim ile alakalı durumlara cevap verir. Bu stratejik durum ve operasyonel hedeflere ilgili tüm kurum ve personelle iletişim kurmayı da içerir [6]. Yukarıda belirtildiği üzere iletişim stratejik olarak da arama kurtarma içinde etkin bir yere sahiptir. Priest ve Gass (1997), etkili liderler uygun tekniksel bilgi, güvenlik, çevre, organizasyon yapma, eğitici, basitleştirici, problem çözme, karar verme, deneyime dayalı muhakeme ve iletişim becerilerine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır [7].

İletişim ve arama kurtarma araştırmacıların üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Toplumsal birer varlık olan insanlar yaşamları boyunca sürekli başkalarıyla iletişim halindedirler. İletişim aracılığıyla hem kendileri hem de iletişim halinde oldukları kişiler hakkında yeni bilgiler elde ederler. Edindikleri bilgiler ışığında kendilerine ilişkin yeni yapılar oluştururlar ve bu yapılar çerçevesinde iletişimlerini sürdürürler. Her bireyin başkalarıyla kurduğu ilişkiler kendine özgü olduğundan, her bireyin kendine özgü yapılar oluşturacağı varsayılır. Bu yapıların, bireyin iletişim tarzının nasıl olacağını belirlemede önemli bir yerinin olduğu söylenebilir [8]. Buna bağlı olarak, birçok kuruluş bir yöntem olarak, kaygı yaratacak bir durum olmadan takım çalışması uygulaması yapmak, iletişimi geliştirmek, risk almayı teşvik etmek ve güçlü çalışma gruplarının verimliliğini artırmak için doğada gerçekleşen fiziksel aktiviteler yapmaktadır [9]. 1970'li yılların başında orman

yangınlarına hızlı şekilde müdahale etmek için hareket edenleri yönetmek sorununa yeni bir yaklaşım gerekliliği ihtiyacı doğurmuştur. O zamanlarda acil durum yöneticileri bir olay hakkındaki bilgi eksikliği, amirine rapor verme, güvenilir bilgi alma, yetersiz ve uyumsuz iletişim gibi sorunlarla karşılaşmışlardır [10]. İletişimin eksikliği acil durumlarda kendisini olumsuz ve etki gücünü hissettirir şekilde ortaya çıkmaktadır. İyi liderin önemli bir özelliği de iletişim yönlerinin kuvvetli olmasıdır. Geleceği yakalayabilmek için, astları güçlendirerek ve geliştirerek sorumluluk almalarını sağlarlar. Astlarla aralarında çok güçlü bir bağ kurarlar ve güven ortamı yaratırlar. Kendilerini ve fikirlerini tanıtmak için tüm iletişim kanallarını kullanırlar; astları için hem fikirleri, hem de davranışlarıyla model oluştururlar [11]. Güre (2012) araştırmasında, arama kurtarmada iletişimin önemli bir olgu olduğuna vurgu yapmıştır [12].

Araştırmamızda arama kurtarma eğitimine ve faaliyetlerine katılan bireylerin iletişim becerileri incelenmiştir. Bu araştırma örneklemini ve bu alanda fazla çalışma olmaması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmayla arama kurtarma eğitimine ve faaliyetlerine katılan bireylerin bazı demografik değişkenlere göre iletişim becerileri ile ilişkili verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmada nicel araştırma yöntemi olan anket tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evrenini, Türkiye’de arama kurtarma yapan sivil toplum kuruluşlarına üye gönüllüler, örneklemini ise Türkiye’de birçok afette yer alan ve Türkiye’nin 32 ilinde örgütlenmiş olan ve 1999 yılından beri Birleşmiş Milletler Őemsiyesi altında bulunan [13] AKUT Arama Kurtarma Derneği oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemine alınan bireylerin özellikle AKUT birimlerinde eğitmen adayları ya da operasyonlarda liderlik yapan kişiler olmasına dikkat edilmiştir. Örneklemini 18-46 yaş ve üzeri arasında dağılım gösteren ve % 80,7’sini (113) erkek, % 19,3’ünü (27) kadın olan toplam 140 kişi oluşturmuştur. Çalışma AKUT gönüllülerinin iletişim becerilerinin ortaya koymasına açısından betimsel model ve akut gönüllülerinin iletişim yönlerinin bazı demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi açısından bağıntısal modeli içermektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek için demografik bilgi anketi kullanılmış, ikinci bölümünde ise katılımcılara Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” uygulanmıştır [14]. Anketler Antalya Olimpos’ ta yapılan eğitim sırasında ve 8-9 Mart 2014 tarihlerinde Akut Gaziantep biriminin teknik kurtarma eğitimi sonrasında bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen ölçek 25 madde ve 6 alt faktörden oluşmaktadır. Alt faktörler, saygı (1-7-13-20-24. maddeler), ifade becerisi (2-9-14-17-22. maddeler), değer (6-10-16-19. maddeler), engeller (8-12-15-23. maddeler), motivasyon (4-11-21-

25. maddeler) ve demokratik tutum (3-5-18. maddeler) olarak sıralanmaktadır.

Çalışmada 5'li likert tipinde bir ölçek kullanılmıştır. Buna göre ölçekte yer alan seçenekler; Hepsisi (5), Çoğu (4), Bazısı (3), Bir kaçı (2) ve Hiçbiri (1)" şeklinde derecelendirilmiş, olumsuz maddelere ise ters puan verilmiştir. Ayrıca ölçekte yer alan "engeller" boyutundaki olumsuz maddeler de ters puanlanmıştır [14]. Ölçeğin Cronbach's Alpha Değeri 0,84, alt boyutların ise, saygı; 0,53, ifade becerisi; 0,67, değer; 0,47, engeller; 0,48, motivasyon; 0,56, demokratik tutum; 0,52 olarak bulunmuştur.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır. Analiz kapsamında öncelikle verilerin dağılımına bakılmış (Kolmogorov-Smirnov testi) ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Daha sonra tanımlayıcı istatistiklerle birlikte Independent Samples t Test ve One Way Anova testi kullanılarak veriler arasındaki ilişki incelenmiştir. Anlamlılıklar $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ düzeyinde çift yönlü olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Tanımlayıcı istatistikler

Cinsiyet	n	%
Erkek	113	80,7
Kadın	27	19,3
Medeni Durum	n	%
Evli	51	36,4
Bekar	89	63,6
Yaş	n	%
18-25	41	29,3
26-35	34	24,3
36-45	36	25,7
46 ve üstü	29	20,7
Eğitim Durumu	n	%
Lisans	41	30
Yüksek Lisans	80	56,4
Doktora	19	13,6

Tablo 2: İletişim becerilerinin cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmesi

Alt Faktörler	Cinsiyet	n	\bar{x}	SS	t	p
Saygı	Erkek	113	3,77	0,545	-1,267	0,207
	Kadın	27	3,91	0,484		
İfade Becerisi	Erkek	113	3,60	0,645	-0,220	0,826
	Kadın	27	3,63	0,784		
Değer	Erkek	113	3,39	0,714	-1,574	0,118
	Kadın	27	3,62	0,629		
Engeller	Erkek	113	1,92	0,546	0,184	0,854
	Kadın	27	1,90	0,576		
Motivasyon	Erkek	113	3,58	0,736	-0,571	0,569
	Kadın	27	3,67	0,811		
Demokratik Tutum	Erkek	113	3,57	0,773	-1,404	0,163
	Kadın	27	3,80	0,729		

Tablo 3. İletişim becerilerinin medeni durum değişkenine göre değerlendirilmesi

Alt Faktörler	Medeni Durum	n	\bar{x}	SS	t	P
Saygı	Evli	51	3,89	0,487	1,491	0,138
	Bekar	89	3,75	0,557		
İfade Becerisi	Evli	51	3,65	0,631	0,579	0,564
	Bekar	89	3,58	0,695		
Değer	Evli	51	3,53	0,755	1,212	0,227
	Bekar	89	3,38	0,670		
Engeller	Evli	51	1,97	0,577	0,824	0,413
	Bekar	89	1,89	0,535		
Motivasyon	Evli	51	3,74	0,723	1,724	0,087
	Bekar	89	3,51	0,755		
Demokratik Tutum	Evli	51	3,65	0,797	0,429	0,668
	Bekar	89	3,59	0,754		

Tablo 4. Yaş değişkenine göre iletişim becerilerinin değerlendirilmesi

Alt Faktörler	Yaş	n	\bar{x}	SS	F	p
Saygı	18-25	41	3,80	0,464	0,449	0,719
	26-35	34	3,77	0,640		
	36-45	36	3,88	0,509		
	46 ve üstü	29	3,73	0,542		
İfade Becerisi	18-25	41	3,63	0,688	0,278	0,841
	26-35	34	3,62	0,686		
	36-45	36	3,65	0,669		
	46 ve üstü	29	3,51	0,655		
Değer	18-25	41	3,46	0,594	0,241	0,868
	26-35	34	3,37	0,795		
	36-45	36	3,50	0,734		
	46 ve üstü	29	3,39	0,718		
Engeller	18-25	41	1,86	0,484	1,030	0,381
	26-35	34	1,92	0,649		
	36-45	36	1,86	0,555		
	46 ve üstü	29	2,07	0,500		
Motivasyon	18-25	41	3,59	0,726	0,263	0,852
	26-35	34	3,61	0,766		
	36-45	36	3,67	0,787		
	46 ve üstü	29	3,50	0,742		
Demokratik Tutum	18-25	41	3,65	0,741	0,374	0,772
	26-35	34	3,63	0,767		
	36-45	36	3,66	0,816		
	46 ve üstü	29	3,48	0,769		

Tablo 5. Katılımcıların iletişim becerilerinin eğitim durumuna göre değerlendirilmesi

Alt Faktörler	Eğitim Durumu	n	\bar{x}	SS	F	P
Saygı	Lisans	41	3,73	0,641	1,054	0,352
	Yüksek Lisans	80	3,80	0,488		
	Doktora	19	3,94	0,470		
İfade Becerisi	Lisans	41	3,53	0,741	1,041	0,356
	Yüksek Lisans	80	3,60	0,643		
	Doktora	19	3,80	0,6218		
Değer	Lisans	41	3,36	0,668	0,320	0,727
	Yüksek Lisans	80	3,46	0,702		
	Doktora	19	3,48	0,801		
Engeller	Lisans	41	1,93	0,564	0,068	0,935
	Yüksek Lisans	80	1,93	0,565		
	Doktora	19	1,88	0,474		
Motivasyon	Lisans	41	3,48	0,856	0,716	0,490
	Yüksek Lisans	80	3,63	0,673		
	Doktora	19	3,69	0,818		
Demokratik Tutum	Lisans	41	3,60	0,793	0,049	0,953
	Yüksek Lisans	80	3,61	0,728		
	Doktora	19	3,66	0,909		

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, gönüllü olarak arama kurtarma kuruluşlarında yer alan ve operasyonlara katılan bireylerin iletişim becerilerinin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. AKUT Arama Kurtarma Derneği, bünyesinde gönüllü personel bulunduran ve gönüllülük esasına dayanan bir sivil toplum kuruluşudur. Bu açıdan kamuda yer alan diğer arama ve kurtarma birimlerden farklılık göstermektedir. AKUT Arama Kurtarma Derneği'nin, gönüllülük esasına dayalı bir kuruluş olmasından kaynaklı olarak kamu kurumlarında görev yapan arama kurtarma personelinden farklı bir hiyerarşik yapıda olduğu akla gelmektedir. Gönüllü olarak arama kurtarma faaliyetinde katılanlar ile profesyonel olarak yapanların yani maaş karşılığı çalışanların farklı özelliklerde olduğu düşünülmüştür. Bu farklılıklar göz önünde bulundurularak araştırmamızda gönüllü olarak arama kurtarma yapan personelin iletişim becerileri incelenmiştir.

Araştırmamızda demografik değişkenler ile iletişim becerileri incelenmiştir. Cinsiyet, medeni durum, yaş ve eğitim durumu değişkenlerine göre iletişim puanlarında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. İletişim becerilerinin alt boyutları olan saygı, ifade becerisi, değer, engeller, motivasyon ve demokratik tutum boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir. Araştırmamızda "engeller boyutu" dışındaki bütün diğer alt boyutla iletişim puanlarının orta seviyenin üstünde olduğu görülmektedir. Yani engeller boyutu hariç bütün gönüllü AKUT üyelerinin yüksek seviyede iletişim becerisi olduğu söylenebilir. Ancak bu becerilerin yaş, eğitim, medeni durum ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel bir farklılığı yoktur. Engeller alt boyutunun iletişim puanları ortalamasının oldukça altındadır. Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) engeller boyutunu, katılımcını kendisinin ya da başkasının düşüncelerini tek doğru görmemesi, ifadelerinde emir verme, daha çok sen iletileri kullanması, yönlendirme eğiliminde olması, bireyler tarafından kabul edilemez olan tutum ve davranışlarda ne düzeyde olduğunu belirlemeye çalışmak olarak açıklamıştır. Katılımcılar bu tip davranışları bir sorun olarak görmüşlerdir.

Buna bağlı olarak katılımcıların kendi fikirlerinin dinlenmesi, sürece katkıda bulunma, emir ifadelerini kullanılmaması gibi isteklerinin olduğu düşünülebilir. Bunun yanında katılımcıların özgüven durumlarının yüksek olduğu düşüncesi de akla gelmektedir. Bu öz güven katılımcıların hazır olan yapıya direnç göstermesi olarak ta değerlendirilebilir. Araştırmacılar arama kurtarma faaliyetlerinde liderliğin ve emir komuta zincirinin önemine dikkat çekmiştir [12]. İletişimde engeller alt boyutunun düşük çıkması, katılımcıların emir komuta zincirine ya da hiyerarşik yapıya çok alışmış olmamasını akla getirmektedir. Arama kurtarma örgütlerinde hızlı bir çalışma ortamı için emir komuta zincirini önemli olduğu bilinmektedir. Bu duruma alışmamış olmak ya da uyum sağlayamamış olmak iletişimin daha da verimli olarak çalışmasına etki eden bir unsur olarak göze çarpmaktadır. Wang ve ark. (2006) çalışmasında, acil durum yöneticilerinin bir operasyonda bilgi eksikliği, güvenilir bilgi alma, yetersiz iletişim gibi sorunlarla karşılaşıldığına değinmiştir [10]. Bir kurtarma faaliyetinde birçok kurtarma ekibinin aynı yerde olması, yerel yöneticilerin olay yerine gelmeleri vb. durumların yaşandığı görsel ve yazılı basında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak gelişen bu karmaşık ortamda iletişim sıkıntısının ortaya çıkmasının kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Daughenbaugh (2002)'e göre, sahadaki bir liderin ana görevi, sürekli gelişen bir ortam içinde belirsiz, eksik ve değişen bilgileri kullanarak; organize, sakin, kendinden emin ve uygulanabilir kararlar vermektir [15]. Karmaşıklığın ciddi seviyelerde olduğu bir ortamda bu kararları verirken iletişimin verimli işlememesi beklenen bir durumdur.

Bunun yanında bu tip örgütlerde hiyerarşik bir yapının olduğu bilinmektedir. Araştırma sonuçlarımızda anlamlı farkların ortaya çıkmaması düzenli işleyen hiyerarşik bir sistemin yürütüldüğü sonucunu da ortaya koyabilir. Daughenbaugh (2002) araştırmasında, yetkiyi kullanmanın temel yollarını tartışmıştır. Bu yollar; otoriter, danışmacı, katılımcı, demokratik, fikir birliği ve feragat şeklindedir. Fakat araştırmacı, sadece ilk üçünün arama ve kurtarma için geçerli olduğunu söylemektedir [16]. Buradan da anlaşılacağı üzere otorite yani hiyerarşik yapı arama kurtarma örgütlerinde tercih edilmektedir. Gürer (2012) araştırmasında, gönüllü arama kurtarma örgütlerinde sistem yapısında hiyerarşiden bahsetmiştir [12]. Arama kurtarmada, ilgili otorite duruma hakim bir lidere yetki vermelidir. Bu otorite ayrıca, planlama ve organizasyon için kendini temsil eden kişiye daha fazla zaman sağlar, iletişimi güçlendirir, yaratıcılığa ve yaratıcı problem çözmeye teşvik eder [15]. Araştırmalardan da anlaşılacağı gibi hiyerarşik yapı arama kurtarma için önemlidir. Bazı araştırmacılar kavramsal ya da operasyonel yetenekler yerine meta yetenekler kavramını kullanmaktadır. Meta yetenekler, değerlendirme, karar verme, etkin iletişim, etik vb. içermektedir [17].

Alt boyutlardan olan motivasyon boyutunda anlamlı bir fark çıkmaması beklenmedik bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır. Buna sebep olarak araştırma verilerinin eğitim sırasında alınması gösterilebilir. Stres altında olunmaması katılımcıların ankete verdikleri cevabı etkilemiş olabilir. Oysa motivasyonun arama kurtarma faaliyetlerinde önemli bir unsur olduğu bilinmektedir. Avustralya acil durum yönetimi EMA (2002), öz motivasyonun arama kurtarma faaliyetlerinde önemli olduğuna yer vermiştir [18]. Bu durumda iletişim kanallarının yanında bireyin kendi kendini motive etmesi de gerçekleşmektedir. Kişilerin bu durumu yani öz motivasyonları, takım içindeki iletişim durumunu etkilediğini düşündürmektedir. Yüksek motivasyonla çalışan bireylerin yüksek performansın oluşturulmasıyla kendi ve örgüt amaçlarına yardımcı oldukları bilinmektedir [19].

Bunun yanında saygı, ifade becerisi, değer ve demokratik tutum alt boyutlarının iletişim puanlarında yükseğe yakın bulgulara rastlandığı söylenebilir. Katılımcıların iletişim kurarken saygılı oldukları ortadadır. Bu durum bilgi, beceri ve eğitim kalitesi ile alakalı olabilir. Bu süreç içinde ifade beceri düzeyi de ortalamaların üstünde çıkmıştır. Demokratik tutum alt boyutu ise katılımcıların fikirlerine ve davranışlarına önem verildiği sonucunu desteklemektedir. Jones ve Chairman (2005), gönüllü grupların liderlerini seçmesi gerektiğine işaret etmiştir. AKUT Arama Kurtarma Derneği içinde böylesi bir sistemin varoluşu bu alt boyutu desteklemektedir [16]. Buradan hareketle AKUT Arama Kurtarma Derneğinde hiyerarşik bir sistemin yanında demokratik bir ortamın da olduğu söylenebilir.

Araştırmamızda dikkat çekici farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu bekar (% 63,6) ve yüksek lisans mezunudur (% 56,4). Bu durum eğitim seviyesinin AKUT Arama Kurtarma Derneği üyelerinde yüksek olduğunu göstermektedir. Gerçekten her ne kadar istatistiksel bir anlamlılık bulunmasa da eğitim seviyesi yükseldikçe iletişim becerisinin bütün alt faktörlerinde ortalama puanlarda matematiksel olarak artış gözlenmektedir. Aslında bu durum eğitim seviyesi ile iletişim becerileri arasında neden anlamlı ilişkiler çıkmadığını da nispeten açıklamaktadır. Yani bu sonuç eğitim düzeyi yüksek bireylerin operasyon liderini ya da eğitimcilerini anlamaları ve dolayısıyla onların dediklerini kolayca yapmaları anlamına gelebilir. Bu durumda iletişim sağlıklı olarak işliyordur. Bununla birlikte örgütsel faaliyetlerin temeli insan unsuruna dayandığından ve insanın olduğu her yerde iletişim ve etkileşim kaçınılmaz olduğundan, sosyal hayatta insanlar arası ilişkilerin nasıl başladığı ve devam ettiğinin anlaşılması son derece önemlidir. Çünkü bu iletişim ve etkileşim süreci, çalışanların örgütsel verimliliğe etki edecek algılarını, tutumlarını ve davranışlarını etkilemektedir [20]. Bilhassa spor ve egzersiz uygulamalarında liderler takım ve sınıflarına amaç, hedef, yapı sağlama ve iletişim yoluyla çalışmalarını sürdürmektedirler. Örneğin yeni bir takımın başına geçen antrenör, öncelikle iletişim kanallarını açık tutmalı, iyi ilişkiler geliştirmeli ve ulaşılabilir hedefler yapılandırılmalıdır [21]. Sonuçta, aynı zamanda bir fiziksel etkinlik olarak da tanımlanabilecek arama kurtarmada iletişim önemli bir unsurdur ve ihmal edilmemesi gereken bir konudur.

Sonuç olarak araştırma kapsamında ulaşılan bulgulardan katılımcıların iletişim becerilerinin oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek olması iletişimi olumlu yönde etkileyen bir unsur gibi görünmektedir. Ancak bazen kişilik yapısı, uyum, birlikte çalışmaya yatkınlık ve kayıtsız şartsız komutlara itaat edilmesi gibi bireysel özellikler iletişimi tek yönlü yapabilmekte ve beklenen faydanın ortaya çıkmasına engel olabilmektedir. Dahası arama kurtarma örgütleri içindeki hiyerarşik yapı belki de iletişimin tek yönlü olmasını sağlamakta ve sadece emir komuta ilişkisini yürütmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada yer alan katılımcıların iletişim becerilerinin daha iyi gelişim göstermesini engelleyen başlıca sebeplerden biri olarak söz konusu hiyerarşik yapı gösterilebilir.

Kuşkusuz arama kurtarma faaliyetlerine katılan bireylerin hem kişilik özelliklerinin hem de örgüt içi hiyerarşik yapının incelenmesi ayrı bir problem alanı olarak dikkat çekicidir ve bu durum ayrı bir tartışma konusu olabilir. Sonuçta çalışma kapsamında personeli karar alma sürecine katmak suretiyle iletişim becerilerinin geliştirilebileceği ve bu yolla örgütte daha verimli bir işleyiş sağlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Çevik DB. Müzik ğretmeni adaylarının iletişim becerileri. G, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011; 31(1): 1-13.
2. Cüceloğlu D. İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi, İstanbul; 2000.
3. Oskay . XIX. Yüzyıldan günümüze kitle iletişiminin kültürel işlevleri kuramsal bir yaklaşım. Der Yayınları, İstanbul; 1993.
4. Bingl G, Demir A. Amasya sağlık yüksekokulu ğrencilerinin iletişim becerileri. Göztepe Tıp Dergisi, 2011; 26(4): 152-159.
5. Gülkan P, Balamir M, Yakut A. Afet yönetiminin stratejik ilkeleri: Türkiye ve dünyadaki politikalara genel bakış. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2003; 30-32.
6. National Search and Rescue - NSARC. Catastrophic incident search and rescue addendum to the national search and rescue manual, 2008; 1-39.
7. Priest S, Gass AM. Effective leadership in adventure programming. Human Kinetics, 1997.
8. Glbahe, . Kazım Karabekir Eğitim Fakltesi ğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2010; 12 (2): 12-22.
9. Lewis LH, Williams CJ. Experiential learning: Past and present, New Directions For Adult and Continuing Education, 1994; 62: 5-16.
10. Wang J, Rosca D, Tepfenhart W, Milewski A. Incident command system workflow modeling and analysis: A case study. B. V. Walle and M. Turoff, eds., Proceedings of the 3. International ISCRAM Conference (Newark, USA). 2006; 127-131.
11. zkalp E, Kirel . rgtsel davranış. E. zkalp (ed.), Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir; 2003.
12. Gürer B. Doğa sporlarında ve arama kurtarmada liderlik becerilerinin incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bolu, 2012.
13. "AKUT" Arama Kurtarma Derneği, www.akut.org.tr /tarihce. Erişim Tarihi: 22. Mart 2015
14. Karagöz Y, Kösterelioğlu İ. İletişim Becerileri Değerlendirme leğinin Faktr Analizi Metodu İle Geliştirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2008; 21: 81-98.
15. Daughenbaugh LR. Field team leadership in search and rescue operations. Mountain Rescue, 2002; 2-13.
16. Jones ASG, Chairman V. Leadership in Land Search and Rescue (First Edition). ERI International Inc. 2005.
17. Shooter W, Sibthorp J, Paisley K. Outdoor leadership skills: A program perspective. Journal of Experiential Education, 2009; 32(1): 1-13.
18. Emergency Management Australia (EMA). Leadership, Australian Emergency Manual Series, Skills for Emergency Services Personnel. 2002; 32: 14-25.
19. Newstorm JW, Davis K. Organizational behavior: Human behavior at work. 9 th. Ed., Illinois: McGraw-Hill Series. 1993.
20. Karcıoğlu F, Kahya C. Lider-ye etkileşimi ve çatışma yönetim stili ilişkisi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011; 15(2): 337-352.
21. Weinberg RS, Gould D. Foundations of sport and exercise psychology (Fourth Edition). Human Kinetics. 2007.

FORMASYON EĞİTİMİ ALAN BİREYLERİN ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Ünal TÜRKÇAPAR¹

Tamer KARADEMİR¹

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, formasyon eğitimi alan bireylerin farklı değişkenlere göre alçak gönüllülük düzeylerini araştırmaktır. Araştırmada, betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 öğretim yılında Adana ilinde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde formasyon eğitimi alan 150 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgiler Formu" ve katılımcıların alçak gönüllülük düzeyini ölçmek amacıyla Elliott (2010) tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akın ve ark. (2012) tarafından yapılan Alçak gönüllülük Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, katılımcıların alçak gönüllülük düzeylerinin cinsiyet açısından kadınlar, bölüm değişkeni açısından ise rekreasyon mezunları lehine istatistiksel olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır. Yaş ve gelir düzeyi değişkeni açısından ise anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir. Diğer yandan aile tutum değişkenine göre kendinden vazgeçme alt boyutunda ve toplam alçak gönüllülük boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık "kendinden vazgeçme" alt boyutunda ilgisiz ve koruyucu aile tutumu ile demokratik tutum arasında (demokratik aile tutumu lehine), toplam alçak gönüllülük boyutunda ise "demokratik aile tutumu" ile "ilgisiz" ve "otoriter" aile tutumu arasında (yine demokratik aile tutumu lehine) ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alçak gönüllülük, eğitim, öğretmenlik

ANALYZING HUMILITY LEVELS OF INDIVIDUALS TAKING PEDAGOGICAL FORMATION TRAINING IN TERMS OF SOME VARIABLES

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyze humility levels of individuals taking pedagogical formation training in terms of some variables. The quantitative survey method was used in this study. Study group in this research consists of 150 individuals taking pedagogical formation training at Adana Çukurova University Faculty of Education during the 2014-2015 academic year. The data was collected by using "Personal Information Form", developed by the researcher and to determine the humility levels of individuals, the "Humility Scale", which was developed by Elliott (2010), and adapted into Turkish by Akın, Gediksiz and Akın (2012), was used [7;11]. To analyze the data obtained from this study, various inferential analyses tests such as T test, ANOVA, LSD and Scheffe tests were used ($p < 0.05$). In the light of the data obtained, it was observed that in terms of the gender variable there was a statistically significant difference in the students' levels of humility in favor of females, in terms of the age variable there was no significant difference in the students' levels of humility, in terms of the department variable there was a significant difference in the students' levels of humility in favor of students graduated from the department of recreation, in terms of the socio-economic level variable there was no significant difference in the students' levels of humility, in terms of the parental attitude variable there was a significant difference in the students' levels of humility in favor of students graduated from the department of recreation, and it was also determined that other sub dimensions did not make a meaningful difference.

Keywords: Education, humility, teaching

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ,
Yazışmadan sorumlu yazar, E-posta: : turkcaparunal@hotmail.com

GİRİŞ

Alçak gönüllülük, kişinin özelliklerini doğru değerlendirmeyi, sınırlarını bilme, yeteneğini ve kendini düşünmemeyi gerektirmesi olarak tanımlanmaktadır [1]. Alçak gönüllülük, benliği doğru görmek için savunma ihtiyacı duymayan bir istekliliği ve güçlü/zayıf yönleri içermektedir [2,3]. Çünkü alçak gönüllülük hem güçlü yönleri hem de sınırlılıkları dâhil edip benliği doğru bir şekilde görmek için savunmacı olmayan bir isteklilik gerektirir [4,5]. Alçak gönüllülük, benliği (kimlik, güçlü yönler, sınırlar) anlama isteğini yansıtan istenir düzeydeki kişisel bir özelliktir ve benliğin diğerleriyle olan ilişkilerindeki perspektifle bağlantılıdır (yani kişinin evrenin merkezi olmadığına dair perspektif) [6]. Alçak gönüllülük hem doğru bir kendini beğenme hem de 'diğer insanların saygı gösterilmesi gereken pozitif bir değeri olduğu' inancını gerektirir. Yani alçak gönüllülük, benlik hakkında olumsuz düşünmek değildir; benlik ve kişisel ihtiyaçlar hakkında daha az düşündür [7]. Benliği doğru görmek için savunma ihtiyacı duymayan bir istekliliği ve güçlü/zayıf yönleri içermektedir [2,3]. Çünkü alçak gönüllülük hem güçlü yönleri hem de sınırlılıkları dâhil edip benliği doğru bir şekilde görmek için savunmacı olmayan bir isteklilik gerektirir [4,5]. Sandage ve ark. (2001) benlik ve diğerlerine doğru gerçekçi bir yönelim için ego-alçak gönüllülük (ego-humility) terimini kullanmaktadır [8]; bu yönelim de kişinin kendi güçlü yönlerini kabul edip, sınırlılıklarıyla yüzleşme isteğini içermektedir [3].

Alçak gönüllü bireyler, bu yüzden hem kendi sınırlarını hem de kapasitelerini gerçekçi bir şekilde anlamak amacıyla diğerlerinin fikirlerini ve görüşlerini gayretli bir şekilde arayıp tamamen hesaba katacaklardır [6]. Çünkü alçak gönüllülük, kişinin olduğu ve olmadığı her şeyin farkında olmasıdır ve Comte-Sponville' ye göre, eğer insanlar, alçak gönüllülük erdemini gerçekleştirmek isterse, gerçeği kendilerinden daha çok sevmeliler; çünkü bütün bilgiler, egoya (benliğe) birer yararlıdır [9]. Böylece, hem güçlü hem de zayıf yönlerine yönelik bir farkındalık oluşturma eğilimiyle, alçak gönüllü insanlar, kendilerini ne olmadık şekilde büyükmeci (kibirli) ne de aşırı tevazu içinde görürler; bunun yerine kim olduklarına ve kapasitelerinin ne olduğuna yönelik gerçekçi bir görüşe sahiptirler [6].

Alçak gönüllülüğe dair yapılan yaygın tanım [1], alçak gönüllülüğü çoğunlukla küçük düşme, düşük öz-saygı ve kendini alçaltma ile ilişkilendirmektedir. Bu olumsuz çağrışıma karşılık yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde alçak gönüllülüğün olumlu bir yön olduğu ve faydalarının olduğu da görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında alçak gönüllülük küstah, ben-merkezci ya da kıskanç olmaktan daha çok tevazu sahibi olmayı, saygılı ve açık fikirli olmayı, bir erdem ya da karakter gücünü, kendi başarı ve yeteneklerini değerlendirmede ölçülü olmayı, benliği anlama isteğini, Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören ve formasyon eğitimi alan bireylerin farklı değişkenlere göre alçak gönüllülük düzeylerinin nasıl şekillendiğini belirlemektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Deseni

Bu araştırma, betimsel nitelikli tarama modelinde yürütülmüştür. Bilindiği gibi betimsel araştırmalar, ilgilenilen durumu tanımlamayı amaçlamaktadır. Tarama modelleri ise var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir [10]. Bu çalışmada da, beden eğitimi ve spor yüksek okulunda öğrenim gören ve formasyon eğitimi alan bireylerin farklı değişkenlere göre alçak gönüllülük düzeyleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Adana ilinde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma evrenindeki tüm öğrenci sayısının çok fazla olmaması nedeni ve hata payını minimize etmek amacıyla, araştırmaya katılmaya gönüllü olması durumunda evrenin tamamı üzerinde çalışılarak tam sayım yoluna gidilmiştir. Dolayısı ile çalışmanın örneklem büyüklüğü antrenörlük, yöneticilik ve rekreasyon bölümlerinden mezun olmuş 76 erkek ve 74 kadından oluşan toplam 150 katılımcı olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan formasyon öğrencilerinin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgiler Formu” kullanılmıştır. Bu form; cinsiyet, yaş, mezun olduğunuz bölüm, ailenizin gelir düzeyi ve ailenizin size karşı tutumları sorularından oluşmaktadır.

Bireylerin alçak gönüllülük düzeyini ölçmek amacıyla Elliott (2010) tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akın, Gediksiz ve Akın (2012) tarafından yapılan Alçak gönüllülük Ölçeği kullanılmıştır [7,11].

Alçak gönüllülük Ölçeği “açıklık (3), kendinden vazgeçme (3), alçak gönüllülükle kendini değerlendirme (4), diğerlerine odaklanma (3)” olmak üzere toplamda 13 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek “1 hiç katılmıyorum”, “2 katılmıyorum”, “3 kararsızım”, “4 katılıyorum” ve “5 tamamen katılıyorum” şeklinde 5’li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Her bir maddenin puanları 1 ile 5 arasında değişmektedir. 1., 2., 3., 4., 5., 6. maddeler puanlanırken ters kodlanmaktadır. Maddelerin alt ölçeklere göre dağılımı; Açıklık = 1, 2, 3, Kendinden vazgeçme= 4, 5, 6 Alçak gönüllülükle kendini değerlendirme= 7, 8, 9, 10 Diğerlerine odaklanma = 11, 12, 13 şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 60’tır. Bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı olan Alçak gönüllülük Ölçeği’nde alt boyutlardan alınan puanlar yükseldikçe bireyin ilgili boyutlara ait özelliklere yüksek düzeyde sahip olduğu söylenebilir. Yükselen puanlar yüksek düzeyde alçak gönüllülüğü göstermektedir.

Verilerin Analizi

Çalışmaya katılan bireyler hakkında tanımlayıcı bilgiler sağlamak amacıyla çalışmada kullanılan testlere ilişkin tablolarda farklı demografik özelliklere göre değişip değişmediğini anlamak amacı ile t-testi, ANOVA, LSD ve Scheffe gibi çıkarımsal analizlere yer verilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Alçak gönüllülük puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Açıklık	Erkek	76	8,76	2,36	-0,331	0,741
	Kadın	74	8,89	2,39		
Kendinden vazgeçme	Erkek	76	10,44	2,66	-0,986	0,326
	Kadın	74	10,87	2,69		
Alçak gönüllülükle kendini değerlendirme	Erkek	76	10,32	2,76	-0,688	0,492
	Kadın	74	10,66	3,15		
Diğerlerine odaklanma	Erkek	76	10,90	2,43	-1,760	0,080
	Kadın	74	11,60	2,43		
Alçak gönüllülük toplam	Erkek	76	40,44	4,01	-2,111	0,036
	Kadın	74	42,04	5,17		

Tablo 1'e göre araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre alçak gönüllülük toplam puan ortalamalarının kadınlar lehine farklı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Diğer alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 2. Alçak gönüllülük puanlarının yaş değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yaş	n	\bar{X}	SS	F	p
Açıklık	20-24	66	8,39	2,33	2,004	0,139
	25-29	54	9,20	2,26		
	30 ve üzeri	30	9,10	2,55		
Kendinden vazgeçme	20-24	66	10,92	2,40	1,843	0,162
	25-29	54	10,79	2,70		
	30 ve üzeri	30	9,83	3,08		
Alçak gönüllülükle kendini değerlendirme	20-24	66	10,66	2,75	0,215	0,807
	25-29	54	10,31	2,88		
	30 ve üzeri	30	10,43	3,54		
Diğerlerine odaklanma	20-24	66	11,66	2,17	1,755	0,176
	25-29	54	11,00	2,56		
	30 ve üzeri	30	10,80	2,74		
Alçak gönüllülük Toplam	20-24	66	41,65	4,43	1,054	0,351
	25-29	54	41,31	4,98		
	30 ve üzeri	30	40,16	4,60		

Tablo 2' ye göre araştırma grubunun yaş değişkenine bağlı olarak toplam alçak gönüllülük puan ortalamaları ve alt boyutlarında yaşa bağlı olarak oluşan farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Tablo 3. Alçak gönüllülük puanlarının bölüm değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Bölüm	n	\bar{X}	SS	F	p	Fark
Açıklık	1. Antrenörlük	58	9,08	2,13	3,872	0,023	3<1,2
	2. Yöneticilik	54	9,18	2,41			
	3. Rekreasyon	38	7,92	2,48			
Kendinden vazgeçme	1. Antrenörlük	58	10,12	2,60	2,152	0,120	
	2. Yöneticilik	54	10,85	2,67			
	3. Rekreasyon	38	11,21	2,70			
Alçak gönüllülük kendini değerlendirme	1. Antrenörlük	58	10,62	2,80	0,852	0,429	
	2. Yöneticilik	54	10,09	3,07			
	3. Rekreasyon	38	10,86	3,03			
Diğerlerine odaklanma	1. Antrenörlük	58	11,29	2,23	0,775	0,463	
	2. Yöneticilik	54	10,96	2,60			
	3. Rekreasyon	38	11,60	2,56			
Alçak gönüllülük Toplam	1. Antrenörlük	58	41,12	3,81	0,160	0,852	
	2. Yöneticilik	54	41,09	4,81			
	3. Rekreasyon	38	41,60	5,67			

Araştırma grubunun bölüm değişkenine göre karşılaştırmasında “açıklık” alt boyutunda antrenörlük ve yöneticilik bölümlerinde okuyan öğrencilerin puan ortalamalarının rekreasyon bölüm öğrencilerinden anlamlı olarak yüksek olduğu ($p=0,023$) tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Alçak gönüllülük puanlarının aile gelir seviyesi değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Aile gelir	n	\bar{X}	SS	F	p
Açıklık	Yetersiz	19	8,78	1,87	1,168	0,314
	Orta	79	9,08	2,26		
	İyi	52	8,44	2,66		
Kendinden vazgeçme	Yetersiz	19	9,52	3,09	2,584	0,079
	Orta	79	10,62	2,47		
	İyi	52	11,13	2,73		
Alçak gönüllülükle kendini değerlendirme	Yetersiz	19	11,15	3,32	1,964	0,144
	Orta	79	10,74	2,66		
	İyi	52	9,86	3,18		
Diğerlerine odaklanma	Yetersiz	19	11,00	2,74	0,178	0,837
	Orta	79	11,22	2,35		
	İyi	52	11,38	2,52		
Alçak gönüllülük Toplam	Yetersiz	19	40,47	4,65	0,812	0,446
	Orta	79	41,68	3,74		
	İyi	52	40,82	5,83		

Tablo 4' e göre araştırma grubunun aile gelir seviyesi değişkenine bağlı olarak toplam alçak gönüllülük puan ortalamaları ve alt boyutlarında aile gelir seviyesine göre fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Alçak gönüllülük puanlarının aile tutum değişkenine göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Aile Tutum	n	\bar{X}	SD	F	p	Fark
Açıklık	1.İlgisiz	14	7,78	1,67	1,083	0,358	
	2.Demokratik	37	8,97	2,48			
	3.Otoriter	33	9,09	2,52			
	4.Koruyucu	66	8,83	2,34			
Kendinden vazgeçme	1.İlgisiz	14	8,92	3,66	2,710	0,049	2>1,4
	2.Demokratik	37	11,21	2,69			
	3.Otoriter	33	10,81	2,28			
	4.Koruyucu	66	10,63	2,50			
Kendini değerlendirme	1.İlgisiz	14	10,78	3,14	0,455	0,714	
	2.Demokratik	37	10,56	3,03			
	3.Otoriter	33	9,96	2,90			
	4.Koruyucu	66	10,65	2,94			
Diğerlerine odaklanma	1.İlgisiz	14	11,00	2,35	0,593	0,620	
	2.Demokratik	37	11,67	2,50			
	3.Otoriter	33	10,93	2,82			
	4.Koruyucu	66	11,22	2,25			
Alçak gönüllülük Toplam	1.İlgisiz	14	38,50	3,34	2,825	0,037	2>1,3
	2.Demokratik	37	42,43	4,74			
	3.Otoriter	33	40,81	5,51			
	4.Koruyucu	66	41,34	4,22			

Tablo 5' e göre örneklem grubunun aile tutum değişkenine bağlı olarak kendinden vazgeçme alt boyutunda ($p=0,049$) ve toplam alçak gönüllülük boyutunda ($p=0,037$) gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık "kendinden vazgeçme" alt boyutunda ilgisiz ve koruyucu aile tutumu ile demokratik tutum arasında (demokratik aile tutumu lehine), toplam alçak gönüllülük boyutunda ise "demokratik aile tutumu" ile "ilgisiz" ve "otoriter" aile tutumu arasında (yine demokratik aile tutumu lehine) ortaya çıkmıştır. Diğer alt boyutlarda gruplar arasında fark yoktur ($p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre alçak gönüllülük puan ortalamalarının kadınlar lehine farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 1). Alçak gönüllülüğün cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmaların sonuçları tutarsızlık göstermektedir. Exline ve Geyer (2004) yaptıkları çalışmada cinsiyetin, alçak gönüllülükle uygun, tutarlı çağrışımlar göstermediğini saptarken [3], Rowatt ve ark. (2006), yaptıkları çalışmada alçak gönüllülük puanlarını hem erkekler için hem de kadınlar için benzer bulmuştur [12]. Ayrıca cinsiyet değişkenini ele alan araştırmalara bakıldığında kadınlar, erkeklere göre daha gösterişsiz davranmaktadır [13,14].

Araştırma grubunun yaş değişkenine bağlı olarak alçak gönüllülük toplam puan ortalamaları ve alt boyutlarında yaşa bağlı olarak oluşan farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Tablo 2). Alanyazın incelendiğinde gelir düzeyi ile alçak gönüllülük düzeyleri arasındaki ilişkiyi

inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre gelir düzeyleri ile alçak gönüllülük arasında ilişki bulunmamasının nedeni alçak gönüllülüğün kişiiliğinin altı boyutundan biri olarak ele alınması ve alçak gönüllülüğün içsel bir boyut olmasıyla izah edilebileceğii gibi maddi zenginlikler yerine ilim zenginliğine verilen değerin zamanla artıyor olmasıyla da açıklanabilir [15].

Araştırma grubunun bölüm değişkenine bağlı olarak “açıklık” alt boyutunda rekreasyon bölüm öğrencileri aleyhine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 3). Konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde bölüm değişkeni ile alçak gönüllülük düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Açıklık boyutu, kişinin yeniliklere açık olması, gcl bir hayal gücüne sahip bulunması, yeni görüşleri kabul etmesi ve çok yönlü düşünebilmesi gibi özelliklerle zdeşleştirilirse, ortaya çıkan sonucun hayli dikkat çekici olduğu söylenebilir. Esasen rekreasyon eğitimi alan öğrencilerin daha sosyal ve kişiiler arası ilişkilerde daha uyumlu olması beklenir. Ancak bu çalışmanın sonuçları rekreasyon eğitimi almış öğrencilerin sahip oldukları eğitimle uyumlu olmadığını göstermektedir. Diğer yandan rekreasyon bölümü ğrencilerinin diğer bölümlerden mezun olmuş öğrencilere nazaran daha az spor geçmişine sahip olmaları da bu sonucun sebepleri arasında gösterilebilir.

Araştırma grubunun aile gelir seviyesi değişkenine bağlı olarak toplam alçak gönüllülük puan ortalamaları ve alt boyutlarında aile gelir seviyesine bağlı olarak oluşan farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Tablo 4). Gediksiz (2013), gelir düzeyleri farklı olan öğrencilerin alçak gönüllülük puanlarını araştırmış, gruplar arasında fark tespit edememiştir [16]. Bu alışma sonuçları literatür çalışması sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırma grubunun aile tutum değişkenine bağlı olarak kendinden vazgeçme alt boyutunda ve alçak gönüllülük toplam boyutunda gruplar arasında fark olduğu, diğer alt boyutlarda farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 5). Yapılan mevcut çalışmanın sonuçlarından farklı olarak Gediksiz (2013), alçak gönüllülük ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemiş, öğrencilerin alçak gönüllülük puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında çalışma gruplarının kişiisel özelliklerinin farklı olmasının etkisi olmuş olabilir [16].

Alçak gönüllülükle ilgili literatürdeki çalışmalar son zamanlarda artmakla birlikte, alçak gönüllülük kavramını açıklayabilmek için bu çalışmaların yeterli olmadığı grlmektedir. Olduğca zengin ve çok yönlü bir yapıya sahip olan alçak gönüllülüğü daha net anlayabilmek, kavramın bilinmeyen yönlerini aydınlatmak, özellikle de psikolojik bir yapı olarak ele almak bu karmaşık yapının zmlenebilmesi için gereklidir.

Elde edilen sonuçlar çalışmaya katılan formasyon grubu ğrencilerinin alçak gönüllülük düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğunu göstermekle birlikte, gelir düzeyi ve yaş değişkenlerine göre herhangi bir farklılığın olmadığını fakat kadın puanlarının erkelere göre anlamlı olarak yüksek olduğunu ortaya koymaktadır ($p < 0,036$). Diğer yandan, bölüm değişkenine göre alçak gönüllülük “açıklık” alt boyutunda rekreasyon bölümü mezunları istatistiksel yönden anlamlı bir şekilde daha düşük puana sahiptirler. Aynı şekilde aile tutum değişkenine göre “kendinden vazgeçme” alt boyutunda da “demokratik tutum puanları “ilgisiz” ve “koruyucu ” aile tutumlarından anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

KAYNAKLAR

1. Tangney JP. Humility: Theoretical perspectives, empirical findings and directions for future research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 2000; 19, 70–82.
2. Exline JJ, Campbell WK, Baumeister RF, Joiner T, Krueger J. (Humility and Modesty. In C. Peterson ve M. Seligman (Eds.), *The Values In Action (VIA) classification of strength*.(p. Cincinnati, OH: Values in Action Institute, 2004; 461-476.
3. Exline JJ, Geyer AL. Perceptions of humility: A preliminary study. *Self and Identity*, 2004; 3, 95-114.
4. Peterson, C. ve Seligman, Martin EP. *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. Washington, DC: American Psychological Association; New York: Oxford University Press. 2004.
5. Krause N. Religious Involvement, Humility, and Self-Rated Health. *Social Indicators Research*, 2010; 98, 23–39.
6. Nielsen RM, Slay JA, Holy SS. A new look at humility: Exploring the humility concept and its role in socialized charismatic leadership. *Journal of Leadership ve Organizational Studies*, 2010; 17(1) 33–43.
7. Elliott JC. Humility: Development and analysis of a scale. Unpublished doctoral dissertation. University of Tennessee, 2010.
8. Sandage S, Wiess T. Contextualizing models of humility and forgiveness: A reply to gassin. *Journal of Psychology and Theology*, 2001; 29(3), 201–11.
9. Morris JA, Brothridge CM, Urbanski JC. Bringing humility to leadership: Antecedents and consequences of leader humility. *Human Relations*, 2005; 58(10), 1323–1350.
10. Karasar N. *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., 1994.
11. Akın A, Gediksiz E, Akın U. The validity and reliability of the Turkish version of the humility scale. Paper presented at the International Counseling and Education Conference İstanbul, Turkey. May, 3-5, 2012 (ICEC 2012).
12. Rowatt WC, Powers C, Targhetta V, Comer J, Kennedy S, Labouf J. Development and initial validation of an implicit measure of humility relative to arrogance. *Journal of Positive Psychology*, 2006; 1, 198-211.
13. Heatherington L, Burns AB, Gustafson TB. When Another Stumbles: Gender and Self-Presentation to Vulnerable Others. *Sex Roles*, 1998; 38, 889 – 913.
14. Heatherington L, Daubman KA, Bates C, Ahn A, Brown H, Preston C. Two investigations of “female modesty” in achievement situations. *Sex Roles*, 1993; 29, 739 –754.
15. Lee K, Ashton MC. Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 2004; 39, 329-358.
16. Gediksiz E. Alçak gönüllülük ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2013.

BASKETBOL ANTRENMANIN EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN MOTORİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

Tülin ATAN¹ Murat ELİÖZ¹ Mehmet ÇEBİ¹ Şaban ÜNVER¹ Aşkın ATAN²

ÖZET

Bu çalışma 12 haftalık basketbol antrenman programının, eğitilebilir seviyede olan zihinsel engelli çocukların bazı motorik özelliklerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya özel eğitim okullarında eğitim gören eğitilebilir zihinsel engelli 12 öğrenci (9 erkek, 3 kadın) (yaş; $10,25 \pm 1,60$ yıl) katılmıştır. Basketbol antrenman programı uygulanmadan önce deneklerin boy ve vücut ağırlıklarıyla birlikte bazı motorik özellikleri (kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, görsel basit reaksiyon zamanı, 20m sürat koşusu ve denge) ölçülmüştür. Denekler, 12 hafta boyunca, haftada 2 gün ve günde 1 saat olmak üzere basketbol antrenmanı yapmışlardır. 12 hafta sonrasında ilk ölçümler tekrarlanmıştır. Antrenman öncesi ve sonrası verileri karşılaştırmak için Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örneklem Testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda, deneklerin 12 hafta sonrası 20 m koşu zamanı, kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, reaksiyon zamanı ve denge değerlerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde iyileştiği görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre basketbol antrenmanına katılan eğitilebilir engelli çocukların performansları artmıştır. Bu bağlamda, eğitilebilir seviyede zihinsel engelli çocuğa sahip aileler, çocuklarının bu tür programlara katılımlarını sağlayarak onların motorik özelliklerinin gelişimine katkıda bulunabilir.

Anahtar Kelimeler: Basketbol antrenmanı, eğitilebilir zihinsel engelli, motorik özellik

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF BASKETBALL TRAINING ON MOTORIC SKILLS OF THE EDUCABLE MENTALLY RETARDED CHILDREN

ABSTRACT

This study was conducted to examine the effect of 12-week basketball training program on motoric skills of mentally educable retarded children. 12 educable mentally retarded students studying in special education schools (9 male, 3 female) (age; 10.25 ± 1.60 years) participated in the study. Prior to application of the basketball training program; height, body weight and some motoric skill values (grip strength, flexibility, vertical jump, simple visual reaction time, 20m sprint and balance) were measured. Basketball training program was applied to the subjects for 12 weeks, 2 days a week and 1 hour per day. The first measurements were repeated after 12 week. Pre and post test data were compared by Wilcoxon test. Results of the statistical analysis showed that 20m running time, grip strength, flexibility, vertical jump, reaction time and balance values improved at statistically significant levels after 12 weeks. According to the results of the study; basketball training increased the performance of educable mentally retarded children. In this context, families who have educable mentally retarded children can contribute to the development of their motoric skills and social relationships by providing participation of their children in such programs.

Keywords: Basketball training, educable mentally retarded, motoric skills

*2. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi'nde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur. 02-04 Mayıs 2014.

¹ OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi/Samsun. Yazışmadan sorumlu yazar, E-posta; takman@omu.edu.tr

² Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü/Samsun

GİRİŞ

Engellilik, bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi halidir. Eksik kalan işlev, bir aktivite ile sınırlı olmayıp, yaşantıyı oluşturan rollerden biridir. Örneğin; fiziksel bir engel vücudun belirli bir kısmını ilgilendirse de, etkisi o bölge ile sınırlı kalmaz ve sonuçları ile o kişinin yaşamını ve dolayısı ile toplumu etkiler [1].

Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'u engelli insanlardan oluşmaktadır. Bunlar kendi arasında zihinsel, fiziksel, görsel ve işitme engelli olmak üzere dört grupta sınıflandırılmaktadır [2]. Zihinsel engelliler de kendi aralarında, zeka seviyelerine göre, çok ağır, ağır, öğretilbilir ve eğitilebilir şeklinde değerlendirilmektedir. Eğitilebilir zihinsel engelliler kendi gruplarının yaklaşık %85'ini oluşturmaktadır [3]. Eğitilebilir zihinsel engelli çocuk ve gençlerin motor gelişimlerinin, kendi yaşlarına göre 2-4 yıl geride kaldığı ifade edilmektedir [4,5].

Zihinsel engelli bireyler de diğer insanlar gibi yeme, içme, sevmeye, sevilme, kabul edilme, başarılı olma gibi biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlere sahiptirler. Kendilerine güvenleri az olduğundan grup etkinlikleri sırasında lider olmaktan çok, başkasına uymayı ve taklit etmeyi tercih ederler [6].

Araştırmalar egzersiz ve sporun insan sağlığı üzerine olumlu etkilerinin tartışmasız olduğunu göstermektedir [7]. Spor birçok hormonun sağlıklı ve dengeli salgılanmasına yardımcıdır. Sportif etkinlik sırasında vücutta mutluluk hormonu adı verilen endorfin salgılanmaktadır. Spor yapmaya devam edildikçe endorfin salgısı artar. Bu ise kişinin rahatlamasını, gevşemesini, stresin atılmasını yahut azaltılmasını sağlar. Spor yapan kişilerde kendine güven duygusu artar, zihinsel ve bedensel gevşeme meydana gelir ve kişi geleceğe umutla bakar [8]. Bu olumlu etki, toplumda yer alan engelli bireyleri de kapsamakta, fiziksel ve zihinsel gelişimleri ile birlikte onların toplum içinde daha iyi ilişkiler kurabilmesini sağlamaktadır [7]. Spor yaparak sadece iyi görünmekle kalmayıp iyi düşünme, daha kapsamlı bakış açıları geliştirme, sorunlara farklı yönlerden yaklaşma, hızlı ve doğru çözümler üretme ve doğru iletişim kurma da gerçekleşmektedir. Kuşkusuz bu durum kişinin, engel ve belirsizlik gibi birçok olumsuzlukla baş ederek başarılı olmasını sağlamakta ve onun psikolojik dayanıklılığını arttırmaktadır. Dolayısıyla spor etkinliklerine katılma, bireyin fiziksel olduğu kadar, sosyal gelişmesine de katkıda bulunur. Öyle ki, sporun, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan sosyal bir etkinlik olması, kişinin sosyalleşmesinde de önemli rol oynamaktadır [9].

Bu araştırma, süreli bir antrenman programının (12 haftalık basketbol antrenmanı), eğitilebilir zihinsel engelli çocukların kuvvet (el kavrama), sürat (20m), denge, esneklik, dikey sıçrama ve reaksiyon zamanı gibi parametrelere etkisini belirlemek ve bu bilgileri alanda görev yapan beden eğitimcilerin ve antrenörlerin bilgisine sunmak amacıyla taşımaktadır.

MATERYAL VE METOT

Çalışmaya, Samsun'da yaşayan ve özel eğitim okullarında eğitim gören eğitilebilir zihinsel engelli 12 ğrenci (9 erkek, 3 kadın) (yaş; $10,25\pm 1,60$ yıl) katılmıştır. Basketbol antrenman programı uygulanmadan önce katılımcıların boy, vücut ağırlığı, vücut yağ yüzdeleri ile beraber bazı fiziksel performans değerleri (el kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, görsel basit reaksiyon zamanı, 20m sürat koşusu ve denge) llmştr. Araştırma kapsamında katılımcılara, 12 hafta boyunca, haftada 2 gün ve günde 1 saat olmak üzere klasik basketbol antrenmanı yaptırılmıştır. 12 hafta sonrasında ilk ölümler tekrarlanmıştır.

20 Metre Sürat Koşusu: Test, spor salonunda yüksek çıkış ile düz bir hat üzerinde maksimal hızda 20 m koşturulmak suretiyle yaptırıldı. Koşulan süre kronometre ile belirlendi. Koşu 15 dakika ara ile iki defa tekrar ettirildi ve en iyi sonuç sn. cinsinden kaydedildi [10].

El Kavrama Kuvveti: lmler Takkei marka el dinamometresi (Hand Grip) ile gerçekleştirildi. Beş dakika ısınmadan sonra, katılımcı ayakta iken ölüm yapılan kol bükülmeden ve vcudaya temas ettirilmeden (45°'lik açı yapacak şekilde) sağ ve sol kol için üçer ölüm alındı. Her katılımcı için en iyi değer kg. cinsinden kaydedildi [10].

Esneklik (Otur-Eriş Testi): lmler için uzunluğu 35 cm, genişlik 45 cm, yükseklik 32 cm, olan Otur-Eriş test (Sit and Reach testi) sehvası kullanıldı. Test 3 defa tekrar edildi ve en iyi sonuç esneklik değer olarak kabul edildi [10].

Dikey Sıçrama: Katılımcılardan duvara asılı platform önünde çift ayakla mümkün olduğu kadar yükseğe sıçramaları istendi. Test ncesi katılımcıların test yapılacak platformun önünde normal kol uzunluğu belirlendi. Test sonucunda sıçrama mesafesi ile kol uzunluğu arasındaki fark dikey sıçrama mesafesi (cm) olarak kaydedildi. Her bir katılımcı için test iki defa tekrar ettirildi ve değerlendirmeye en iyi sonuç alındı [10].

Basit Reaksiyon Zamanı (Görsel): lmler için 1/1000 hassasiyetinde New-test 2000 aleti kullanıldı. Her bir katılımcı ölüm öncesi 10 adet deneme yaptırıldı. lmler katılımcıların ışığnkolayca görebileceği bir ortamda gerçekleştirildi. lmler her bir el (sağ ve sol) için 5'er defa olmak üzere toplam 10 kez yaptırıldı. Skor için, her bir el ile yapılan ölümlerin en iyi ve en kötü değerleri çıkartıldı, geriye kalan üç değerin ortalaması kaydedildi [10].

Denge lm (Standing Stork Test – Blind (Leylek Duruşu Gz açık-kapalı): Katılımcılardan ellerini kalçalarına koymaları ve iki ayak üzerinde rahatça durmaları istendi. Hazır oldukları gözlendikten sonra, katılımcılara bir bacaklarını kaldırmaları ve kaldırılan bacağın ayak parmaklarını diğer bacağın dizi üzerine yerleştirmeleri söylendi. Daha sonra araştırmacı tarafından verilen komuta göre katılımcılardan diğer ayağın (sabit ayağın) topuğunu kaldırmaları ve ayak parmakları üzerinde durmaları istendi (ne topuğun zemine değmesine ne de diğer ayağın dizden uzaklaşmasına izin verilmeden mümkün olduğuince uzun süre dengede kalmaları söylendi). Böylece katılımcıların

dengede kalma süreleri kaydedildi. Test, her iki ayak için gözler açık ve kapalı şekilde yaptırıldı [11].

İstatistiksel Analiz: Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15 paket program kullanılmıştır. Kullanılan verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmış ve böylece verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Daha sonra değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri (ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum değerleri) yapılmış ve katılımcıların antrenman öncesi ve sonrası verilerini karşılaştırmak için Wilcoxon Eşleştirilmiş İki Örneklem Testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi olarak 0,05 ve 0,01 değerleri alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların boy ve vücut ağırlığı değerleri

Parametreler		Ortalama±SS	Medyan	Min	Maks
Boy (cm)	Ön test	138,65±9,86	137,05	122	158,5
	Son test	140,11±9,65	138,50	124,5	159
Vücut Ağırlığı (kg)	Ön test	37,00±11,57	32,10	22,5	55,6
	Son test	37,98±11,23	34,40	24,1	56,2

Tablo 1’de deneklerin ön test ve son test boy ve vücut ağırlığına ait ortalama ve medyan değerleri verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların ön test ve son test bazı motorik özelliklerinin karşılaştırılması

Parametreler		Ortalama ±SS	Medyan	Min	Maks	P
Sağ El Kavrama (kg)	Ön test	15,10±4,83	13,90	8,00	26,50	0,003**
	Son test	16,96±5,07	16,50	8,90	29,60	
Sol El Kavrama (kg)	Ön test	14,60±4,22	14,40	8,50	24,50	0,003**
	Son test	16,77±4,30	17,25	9,90	26,10	
Esneklik (cm)	Ön test	25,56±2,83	25,60	22,40	30,40	0,018*
	Son test	26,61±2,65	26,05	23,00	31,10	
Dikey Sıçrama (cm)	Ön test	16,70±4,00	17,25	11,00	23,00	0,004**
	Son test	21,25±4,07	21,00	17,00	31,00	
20 m Sürat Koşusu (sn)	Ön test	4,96±5,56	32,10	4,1	6,9	0,028*
	Son test	4,43±4,48	34,40	3,9	5,24	
Sağ El Basit RZ (sn)	Ön test	0,34±0,07	0,34	0,22	0,46	0,004**
	Son test	0,26±0,02	0,27	0,22	0,30	
Sol El Basit RZ (sn)	Ön test	0,33±0,06	0,30	0,25	0,43	0,003**
	Son test	0,24±0,03	0,23	0,19	0,29	

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 2’de katılımcıların sağ ve sol el kavrama kuvveti değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmıştır. 12 haftalık antrenman sonrasında ölçülen her iki kavrama kuvvet değerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir ($p<0,01$).

Katılımcıların esneklik (otur-eriş testi), dikey sıçrama ve 20m sürat koşusu değerlerinin ön test ve son test sonuçlarında ise; esneklik ve 20m sürat koşusu değerlerinde 0,05 düzeyinde, dikey sıçrama değerlerinde ise 0,01 düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Aynı şekilde katılımcıların sağ el ve sol el görsel basit reaksiyon zamanı değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmasında da anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p<0,01$).

Tablo 3. Katılımcıların ön test ve son test denge değerlerinin karşılaştırılması

Parametreler (sn)	Ortalama \pm SS	Medyan	Min	Maks	P	
Göz Açık Denge Sol	Ön test	1,98 \pm ,62	2,00	1,07	3,15	0,021*
	Son test	2,82 \pm 1,20	2,35	1,86	5,82	
Göz Kapalı Denge Sol	Ön test	1,56 \pm ,44	1,54	0,75	2,40	0,002**
	Son test	2,43 \pm ,56	2,20	1,87	3,79	
Göz Açık Denge Sağ	Ön test	1,88 \pm ,56	1,78	1,30	3,00	0,170
	Son test	2,37 \pm ,69	2,04	1,76	3,73	
Göz Kapalı Denge Sağ	Ön test	1,73 \pm ,77	1,60	1,03	4,00	0,034*
	Son test	2,14 \pm ,29	2,18	1,65	2,75	

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Tablo 3’de görüldüğü gibi, katılımcıların tek ayak havada, önce gözü açık, sonra gözü kapalı olarak yaptıkları denge performansı değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmıştır. Buna göre, sol ayak havada, göz açık olarak yapılan denge duruşu dışındaki ($p>0,05$), diğer bütün parametrelerde anlamlı fark elde edilmiştir ($p<0,01$, $p<0,05$).

TARTIşMA

Çalışmada 12 hafta süreli yapılan basketbol antrenmanın eğitilebilir zihinsel engelli çocukların motorik özelliklerine etkisi incelenmiştir.

Bu çerçevede katılımcıların sağ el kavrama ve sol el kavrama kuvveti değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmıştır. Buna göre, 12 haftalık antrenman sonrasında ölçülen her iki el kavrama kuvvet değerinin de arttığı gözlenmiştir. Aynı şekilde Savucu ve ark.’ın 2006 yılında, yaş ortalaması 23,27 yıl olan eğitilebilir zihinsel engelli erkekler üzerinde yaptığı çalışma da 12 hafta süreli basketbol antrenmanın sağ el kavrama kuvvetini arttırdığını bildirmektedir [12].

Otur eriş testi değerleri incelendiğinde son test esneklik değerlerinin ön test esneklik değerlerine göre arttığı tespit edilmiştir. Savucu ve ark.’ın çalışmasında (2006) bulunan esneklik değerleri bizim çalışmamızı destekler niteliktedir. Çalışmalarında katılımcıların otur-eriş esneklik ön-test değerlerini 25,07 \pm 7,46 cm, son-test esneklik değerlerini 27,31 \pm 6,93 cm bulmuşlar ve ön-test son-test karşılaştırılması incelendiğinde esneklik değerlerinin arttığını tespit etmişlerdir [12, 13].

Yine Karahan ve ark.'nın (2007) 10 hafta süren antrenmanların "eğitilebilir zihinsel engelli" çocukların bazı motor becerilerine etkisi konulu çalışmalarında, esneklik değerlerinin arttığı görülmüştür. Merriman ve ark. (1996), erişkin zihinsel engellilerle haftada 3 gün, günde 40-45 dk ve 12 hafta devam eden bir çalışmada esneklik yeteneğinin önemli derecede geliştiğini belirtmişlerdir [14].

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların dikey sıçrama değerlerinin 12 haftalık basketbol antrenmanı sonrasında arttığı belirlenmiştir. Daha önce yapılan birçok çalışmada da antrenmanların dikey sıçrama değerlerini arttırdığını gösteren sonuçlar bulunmaktadır [12,15,16]. Bunun gibi, Aygün ve Dinçer (2006) de 9-15 yaş grubu öğretilbilir zihinsel engelli çocukların 10 haftalık egzersiz sonrası dikey sıçrama değerlerinin geliştiğini ifade etmektedir.

20m sürat koşusu ön test ve son test değerleri karşılaştırıldığında katılımcıların sürat değerlerinin arttığı tespit edilmiştir. Literatür tarandığında bizim çalışmamızın bulgularını destekler nitelikte çalışmalar olduğu görülmektedir [12,13,17]. Çiftçi ve Gülmez (2002) yaşları 12-16 olan 60 eğitilebilir zihinsel engelli çocuğa 13 haftalık spor eğitimi vermiş ve bunun sonucunda 30m sürat testinde anlamlı gelişmeler belirlemişlerdir. Ancak, Aygün ve Dinçer (2006) çalışmalarında 10 haftalık egzersizin sürat değerlerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığını belirtmişlerdir [16].

Katılımcıların sağ el ve sol el görsel basit reaksiyon zamanı değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmasında da anlamlı farklılık bulunmuştur. Karahan ve ark.'ın çalışmasında (2007) 10 haftalık bir antrenman programının reaksiyon zamanını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemediği bildirilmektedir [13]. Bu çalışma ile bizim çalışmamız arasındaki farklılık uygulanan antrenman şekillerinden kaynaklanmış olabilir.

Çalışmamızda 12 haftalık basketbol antrenmanı öncesi ve sonrası ölçülen bir başka parametre dengedir. Katılımcıların tek ayak havada ve önce gözü açık sonrada gözü kapalı olarak yaptıkları denge performansı değerlerinin ön test ve son test sonuçları karşılaştırılmasında sadece sol ayak havadayken gözü açık olarak yapılan denge duruşunda anlamlı bir fark görülmezken, diğer bütün parametrelerde anlamlı fark bulunmuştur. Karahan ve ark.'ın çalışmasında (2007) ise 10 haftalık antrenman sonrasında denge değerlerinin değişmediği görülmüştür [13]. İki çalışma arasındaki farklılığın nedeni olarak toplam antrenman süreleri gösterilebilir. Nitekim bizim çalışmamızda antrenmanlar 12 hafta yapılırken Karahan ve ark.'ın çalışmasında 10 hafta yapılmıştır. Diğer bir neden ise yapılan antrenmanların farklılığı olabilir.

Sonuç olarak 12 haftalık basketbol antrenmanı sonrası katılımcıların motorik test sonuçları antrenman öncesine göre belirgin bir şekilde gelişme göstermiştir. Ayrıca görülen o ki, eğitimin vazgeçilmez unsuru olan beden eğitimi ve sporun eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğu belirtilmektedir [18]. Buradan yola çıkarak, eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sportif aktivitelere mutlaka katılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. Öksüz E, Malhan S. Sağlığa bağlı yaşam kalitesi. Kalitemetri, Ankara; 2005.
2. Özer DS. Engelliler için beden eğitimi ve spor. Nobel Yayın-Dağıtım, Ankara; 2001.
3. Sinclair E, Forness S. Classification: Educational Issues (Ed.L. Matson) Handbook of mental retardation, Pergaman Press, New York; 1983.
4. Francisk MK, David LP, Samuel RH. Motor task persistence of children with and without mental retardation. Mental Retardation, 1995; 38(1): 42-49.
5. Krebs PL. Mental retardation adapted physical education and sport (Ed: Winnick JP.), Human kinetics books champaigne, Illinois; 1995.
6. Short FX. Physical Fitness. Adapted physical education and sport. (Ed: Winnick JP.), Human kineticks, champaign, Illinois; 1995b.
7. Fernhall B. Physical fitness and exercise training of individuals with mental retardation. Med. Sci sports and exercise, 1993; 25(4): 442-450.
8. Balcıoğlu İ. Sporun sosyolojisi ve psikolojisi. Bilge yayınları. İstanbul; 2003.
9. Öztürk Akçalar S. Ortopedik engellilerin sosyalleşmesine sporun etkisi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
10. Günay M, Tamer K, Cicioğlu İ. Spor Fizyolojisi ve Performans Ölçümü. Gazi Kitap Evi, Ankara; 2013.
11. Mackenzie B. 101 Performance Evaluation Tests, London; 2005; 92-93.
12. Savucu Y, Sirmen B, İnal S, Karahan M, Erdemir İ. Zihinsel engelli bireylerde basketbol antrenmanının fiziksel uygunluk üzerine etkilerinin belirlenmesi. F.Ü. Sağlık Bil. Dergisi, 2006; 20(2): 105-113.
13. Karahan M, Demir R, Şahin İ, Süel E. Eğitilebilir zihinsel engelli erkek çocukların bazı motor becerilerine antrenmanın etkisi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2007; 1(2):71-75..
14. Merriman WJ, Barnett BE, Jarry ES. Improving fitness of dually diagnosed adults. Percept Mot Skills, Dec 1996; 83(3 Pt 1): 999-1004.
15. Biçer Y, Savucu Y, Kutlu M, Kaldırımçı M, Pala R. Güç ve kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların hareket beceri ve yeteneklerine etkisi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi, 2004; 3(1):173-179.
16. Aygün Ö, Dinçer AC. Zihinsel engelli çocukların egzersiz öncesi ve sonrası motorik performanslarının karşılaştırılması. 8. SPK Poster Sunumları, Muğla, 2006; 45-55.
17. Çiftçi C, Gülmez İ. 12-16 yaş eğitilebilir düzeyde zihinsel engelli çocukların beden eğitimi ve spor derslerinin bazı motor özelliklere etkilerinin incelenmesi (Türkiye ve Almanya Örneği). 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 27-29 Ekim, 2002, Kemer-Antalya.
18. İlhan L. Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 2008, 16(1): 315-324.

ANAEROBİK DAYANIKLILIK İLE DİKEY SIÇRAMA ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Emre SERİN¹ Halil TAŞKIN²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı elit sporcularda anaerobik dayanıklılık ile dikey sıçrama arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmaya elit seviyede, iki farklı branşta (boks n=6, hentbol n=8) toplam 14 gönüllü erkek sporcu katılmıştır. Araştırmaya katılan sporcuların, yaş ortalamaları; 20,25±1,03 yıl, boyları; 1,80±0,08 m, vücut ağırlığı ortalamaları; 77,14±18,91 kg, spor yaşı ortalaması; 9,87±3,31 yıl, milli olma sayıları ortalaması; 10,0±3,31'dir. Araştırmada dikey sıçramanın belirlenmesi için smart speed lite sistemi, Anaerobik dayanıklılık belirlenmesinde ise üç köşe koşu testi kullanıldı. Tüm sporcuların kalp atım sayıları; ısınmadan önce, ısınmadan sonra ve anaerobik dayanıklılık koşu testinden sonra polar saat kullanılarak kaydedildi. Anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama performansları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş olup (p<0,05), dikey sıçrama yeteneği iyi olan sporcuların aynı zaman da anaerobik dayanıklılıklarının da iyi olduğu kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak, dikey sıçramanın anaerobik dayanıklılığı 0,34 oranında açıkladığı ve dikey sıçramadaki 1 birimlik değişimin anaerobik dayanıklılığı 0,21 oranında etkilediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anaerobik dayanıklılık, dikey sıçrama, spor

ASSOCIATION BETWEEN ANAEROBIC ENDURANCE AND VERTICAL JUMP

ABSTRACT

The aim of this study was to examine the association between anaerobic endurance and vertical jump in elite athletes. A total of 14 elite male athletes from two different branches (boxing n = 6, handball n = 8) participated in the study. Average age of the athletes who participated in the study was 20.25±1.03 years, while average heights were 1.80±0.08 cm, average body weights were 77.14±18.91 kg, average years of doing sports was 9.87±3.31 years and the average number of playing in a national team was 10.0 ± 3.31. Smart speed lite was used to determine vertical jump while 3 corner running test was used to determine anaerobic endurance. Heart rates of all athletes were measured before warm up, after warm up and anaerobic endurance test by using a Polar watch. Significant association was found between anaerobic endurance and vertical jump performances (p<0.05) and it was concluded that athletes with good vertical jump skills also had good anaerobic endurance. As a conclusion, it was found that vertical jump explained anaerobic endurance with a rate of 0.34 and one unit change in the vertical jump influenced anaerobic endurance at a rate of 0.21.

Keywords: Anaerobic endurance, sport, vertical jump

* Bu araştırma "Anaerobik Dayanıklılık İle Dikey Sıçrama Arasındaki İlişki" isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya. Yazışmadan sorumlu yazar, E-posta; emreserin1@gmail.com
² Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, KONYA,

GİRİŞ

Spor yapmanın fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan önemi çok eski tarihlerden beri bilinmektedir. Günümüzde uluslararası arenada spor alanında edinilen başarıların toplumların hem psikolojik moral düzeylerini etkilediği hem de yarıştıkları ülkenin ekonomik ve eğitim standartlarının yükselmesine katkı sağladığı bildirilmektedir [1]. Genelde tüm spor branşlarında anaerobik performansın önemi vurgulansa da, daha çok anaerobik performans gerektiren spor dallarında anaerobik dayanıklılığın öneminin tartışılmaz olduğu ifade edilmiştir. Bugüne kadar bilinen bütün spor dallarında; futbol, basketbol, hentbol, buz hokeyi vb. takım sporlarının savunma ve ani atak geliştirme durumlarında, kısa mesafe koşuları ve kısa mesafe yüzme branşlarında, güreş, tenis, kayak, jimnastik gibi daha birçok spor dalında anaerobik performans diğer ölçüm kriterlerine göre daha çok önem arz ettiği ifade edilmektedir [2].

Anaerobik dayanıklılığı üst düzey olan sporcularda toparlanma erken gerçekleşir ve yorulma hemen olmaz. Bunun yanında anaerobik dayanıklılıkları yüksek olan sporcuların yağ oksidasyon kapasiteleri de yüksektir. Şiddeti yüksek antrenmanlarda enerji yağlardan sağlanmaktadır. Bundan dolayı karbonhidrat depoları maçın sonlarına yedeklenmektedir [3].

Koşarak gerçekleştirilen sıçramalar, durarak yapılan sıçramalara göre 8-10 cm, daha yüksek olarak sergilenmiştir. Genel olarak üst düzey sporcular içerisinde 90-105 cm, bayanlar 70-80 cm, yükseğe ulaşmaktadırlar [4].

Sporcuların durarak yetişebileceği yükseklik seviyesi ile sıçrayarak ulaşabileceği yükseklik seviyesi arasındaki fark, (m) cinsinden ölçülmektedir [5].

Basketbolcuların dikey sıçrama kapasitesinin müsabaka performansına etkisini belirlemek amacı ile yapılan bir çalışmada, fiziksel özellik ve dikey sıçrama değerlerine ait değişkenlerin gruplar arasında karşılaştırma yapıldığında, farkın olduğu tespit edildi. Değişkenlere ait ilişkinin gücünü ve yönünü tespit etmek amacı ile uygulanan Pearson korelasyon analizi sonucunda, dikey sıçrama ile müsabaka performansı arasında güçlü bir ilişkinin olduğu ifade edilmektedir [6].

Basketbol antrenmanlarına eklenmiş 6 haftalık pliometrik egzersizlerin maksimum 1 tekrar squat, dikey sıçrama ve 30m sürat performansı üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışma sonucunda; 6 haftalık pliometrik antrenmanın dikey sıçrama açısından anlamlı bir gelişme oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca sezon içi basketbol teknik antrenmanlarına eklenmiş 6 haftalık pliometrik egzersizlerin biyomotorik özellikleri geliştirmek için etkili bir yöntem olarak kullanılabilirliği ifade edilmiştir [7].

16 haftalık futbol beceri antrenmanının, futbolcuların fiziksel, motorik, fizyolojik ve beceri gelişimine etkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda uygulanan egzersiz programının ön test ve son test değerleri karşılaştırıldığında; anaerobik dayanıklılık değerlerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık görülmüştür. Uygulanan beceri antrenmanı sonrasında dikey sıçrama testinde artış görüldüğü ve anaerobik dayanıklılığın geliştiği belirtilmiştir [8].

Bu çalışma elit sporcularda dikey sıçrama ile anaerobik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır.

MATERYAL VE METOT

Bu araştırmaya, iki farklı branşlarda m¼cadele eden (Boks=6, Hentbol=8), yaş ortalamaları $20,25 \pm 1,035$ yıl olan milli düzeyde spor yapan toplam 14 erkek sporcu gön¼ll¼ olarak katıldı. Araştırma Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Sahasında gerçekleştirildi. Polar saatler kullanılarak sporcuların performans öncesi $77,12 \pm 12,66$ ve sonrası $183,75 \pm 5,89$ nabız ölç¼mleri alındı. Dikey sıçrama performansları ve hemen sonrasında üç köşe koşu testi performans ölç¼mleri alınarak kaydedildi.

Anaerobik Dayanıklılık Testi

Üç köşe koşu testi; bu test anaerobik dayanıklılığı ölçmektedir. Testte başlamadan önce sporcuların istirahat kalp atımları kaydedilir. Sporcu birinci bayrak direğinin yanında çıkış pozisyonu alır. Sporcu hazır ve çık komutuyla birlikte 80 metrelik mesafedeki ikinci bayrak direğine koşar ve bayrak direğinin etrafından dönerek 20 metrelik mesafedeki üç¼nc¼ bayrak direğine koşar ve bayrak direğinin etrafından dönerek başlangıç noktasındaki birinci bayrak direğine gelir (82,4 metre), ve bayrak direğinin etrafından dönerek dörd¼nc¼ son bayrak direğine koşarak testi bitirir. Koşu sonrası kalp atımları kaydedilir. Ölç¼mler saniye cinsinden değerlendirilir [9,10].

Dikey Sıçrama Testi

Sporcuların dikey sıçrama performansları elektronik smart speed lite sistemi ile ölç¼ld¼. Dikey sıçrama testi 15 dakikalık aktif ısınma; 5 dakika koşu, 5 dakika kısa hızlı çıkışlar, 5 dakika açma ve germe hareketleri sonrasında uygulandı. Sporcular kendisini hazır hissettiği anda sıçrayabildiği en yüksek noktaya kadar sıçradı. Tekrar mat üzerine indi. Sporcuların sıçrama mesafeleri elektronik olarak cm cinsinden ölç¼ld¼ ve 3 denemenin en iyisi kaydedildi.

İstatistiksel Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmasında SPSS 15,0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler ortalama ve standart sapma verilerek özetlenmiştir. Dikey sıçrama ile anaerobik dayanıklılık arasındaki ilişkinin tespiti ise, pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, dikey sıçramanın anaerobik dayanıklılığa etkisi ise regresyon analizi ile tespit edilmiştir. Bu çalışmada hata düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan sporculara ilişkin tanımlayıcı istatistik

Değişkenler	n	Ortalama	Standart sapma
Yaş (yıl)	14	20,25	1,03
Boy (m)	14	1,80	0,08
V¼cut ağırlığı (kg)	14	77,14	18,91
Spor yaşı (yıl)	14	9,87	3,31
Milli olma sayısı (adet)	14	10,00	4,89

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların yaşları ortalaması $20,25\pm 1,03$ yıl, boyları ortalaması $1,80\pm 0,08$ metre, vücut ağırlıkları ortalaması $77,14\pm 18,91$ kg, spor yaşları ortalaması $9,87\pm 3,31$ yıl, milli olma sayıları ortalaması $10,00\pm 4,89$ adet olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan sporculara ilişkin fizyolojik değerler

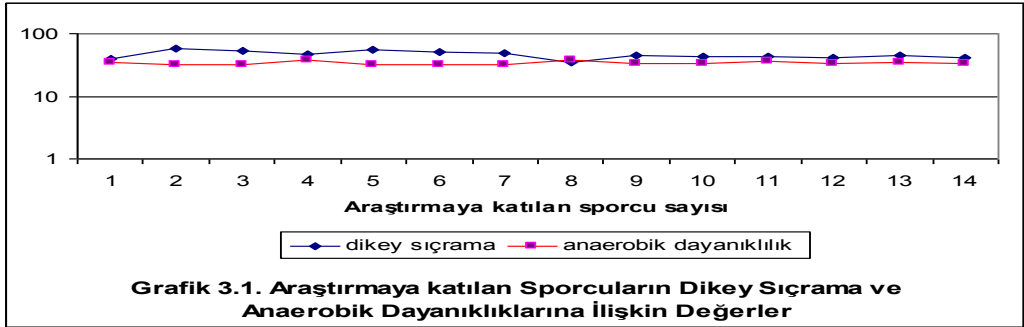
Değişkenler	n	Ortalama	Standart sapma
Dikey sıçrama (cm)	14	45,94	6,18
Anaerobik dayanıklılık (sn)	14	33,90	2,19
İstirahat kalp atımı (atım/dk)	14	77,12	12,66
Isınma sonrası kalp atımı (atım/dk)	14	114,50	10,12
Anaerobik dayanıklılık sonrası (atım/dk)	14	183,75	5,89

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların dikey sıçrama değerleri ortalaması $45,94\pm 6,18$ cm, anaerobik dayanıklılık değerleri ortalaması $33,90\pm 2,19$ saniye, istirahat kalp atım hızı ortalaması $77,12\pm 12,66$ atım/dk, ısınma sonrası kalp atım hızı ortalaması $114,50\pm 10,12$ atım/dk, anaerobik dayanıklılık sonrası kalp atım hızı ortalaması $183,75\pm 5,89$ atım/dakika olarak tespit edilmiştir.

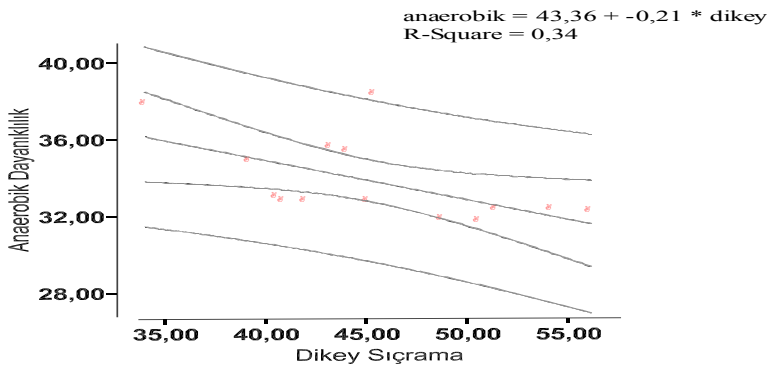
Tablo 3. Araştırmaya katılan sporcuların anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama değerleri bakımından regresyon analizi

Değişkenler	B	Standart hata	Beta	t	P	
Bağımlı Değişken= Anaerobik dayanıklılık	Dikey sıçrama	-0,206	0,084	-0,579	-2,459	0,030
R = -0,579 R ² = 0,335 F = 6,045 P = 0,030						
Anaerobik dayanıklılık = 43,36 - 0,21 Dikey sıçrama						

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların anaerobik dayanıklılıkları ile dikey sıçrama performansı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu korelasyonda, dikey sıçrama performansı arttıkça anaerobik performansın da arttığı görülmüştür (koşu süresi düşmüştür). Ayrıca regresyon analizi sonucunda dikey sıçramadaki bir birimlik değişimin anaerobik dayanıklılığı %21 oranında etkilediği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bunun yanı sıra, dikey sıçrama anaerobik dayanıklılığı %34 oranında açıklamaktadır.

Grafik 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan sporcuların anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama performansına ilişkin değerlerin bireysel olarak değerlendirildiği görölmektedir.

Grafik 2. Anaerobik ve dikey sıçrama performansına ilişkin regresyon analizi

TARTIşMA

Anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, sporcuların anaerobik dayanıklılıkları ile dikey sıçrama performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu korelasyonda, dikey sıçrama performansı arttıkça anaerobik performansın da arttığı görölmüştür. Ayrıca, dikey sıçramadaki bir birimlik değişimin anaerobik dayanıklılığı %21 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Uluçay [11] 12-14 yaş grubu basketbolculara uygulanan plyometrik antrenmanların dikey sıçrama kuvvetine etkisini incelediği çalışmasında; sekiz haftalık antrenman sonucunda deney grubunun antrenman öncesi ve sonrası dikey sıçrama değerlerinde anlamlı bir fark bulmuştur. Deney ve kontrol grubunun dikey sıçrama değerleri arasındaki fark da antrenman dönemi sonrasında istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p < 0,05$). Kırmızıgül'de [12] üç farklı esneklik antrenmanının dikey sıçrama performansı üzerine etkilerinin araştırdığı çalışmasında, esneklik ve güç üretebilme yeteneğinden bağımsız olarak tüm grup değerlendirildiğinde ise ısınma değerlerine kıyasla germe egzersizlerinin performansı arttırdığı,

bununla birlikte PNF+balistik germe balistik germeye kıyasla, PNF+statik germe ise PNF+balistik germeye kıyasla dikey sıçrama performansında anlamlı düşüşün olduğunu saptamıştır ($p<0,05$). Yıldırım'ın [13] elit düzey erkek hentbol takım oyuncularının antropometrik özelliklerinin dikey ve yatay sıçrama mesafesine etkisini araştırdığı çalışmada; boy uzunluğu, vücut yağ yüzdesi, göğüs çevresi, uyluk çevresi, baldır çevresi, biiliak çapı, el bileği çapı, uyluk uzunluğu, baldır uzunluğu, bacak kuvveti ve esnekliklerinin dikey sıçrama mesafesine istatistiksel olarak önemli derecede etken oldukları tespit edilmiştir ($p<0,01$). Yine hentbolcuların yaş, vücut ağırlığı, omuz çevresi, ön kol çevresi, el bileği çevresi, femur bikondüler çapı, göğüs derinliği çapı ve tüm kol uzunluklarının da ($p<0,05$) seviyesinde dikey sıçrama mesafesine etki ettikleri görüldü. Anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama tüm spor branşlarında önemli etkisi bulunan faktörlerdendir. Sporcunun performansının iyileştirilmesi konusunda etkileri büyüktür. Yaptığımız araştırma da bunu destekler niteliktedir. Dikey sıçrama değerleri ile anaerobik dayanıklılık değerlerinin olumlu yönde paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, kısa süreli yoğun bir egzersiz olan anaerobik dayanıklılık ve dikey sıçrama performansları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiş olup, dikey sıçrama yeteneği iyi olan sporcuların aynı zaman da anaerobik dayanıklılıklarının da iyi olduğu düşünülmektedir. Antrenörlerin, antrenmanlarda dikey sıçramaya yönelik çalışmalara yer vermesi sporcuların anaerobik dayanıklılıklarının gelişmesine etki edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Açıkada A, Ergen E. Bilim ve spor. Ankara, 1990; 56- 57.
2. zkan A, Koz M, Ersöz G. Wingate anaerobik gc testinde optimal yükün belirlenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2011; 9(1): 2-3.
3. Eniseler N. Bilimin ışığında futbol antrenmanı. 1.Baskı, Manisa, 2010; 73-81.
4. Muratlı S, Sevim Y. Antrenman bilgisi ve testler. Ankara, 1977; 294-295
5. Sevim Y. Antrenman bilgisi. Ankara, 2002; 21- 233.
6. Okur F, Tetik S, Koç H. Basketbolcularda dikey sıçrama performansı ile müsabaka performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Journal of Health Science, 2013; 22(2):115-116.
7. Bavlı . Investigation the effects of combined plyometrics with basketball training on some bio motorical performance. Pamukkale Journal of Sport Sciences, 2012;3 (2): 90-100.
8. İri R, Sevin H, Sel E. 12 – 14 yaş grubu ocuklara uygulanan futbol beceri antrenmanın temel motorik özelliklere etkisi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2009; 6(2); 122-131.
9. Rsch D, Hodgson R, Peterson L, Baumann TG, Junge A, Chomiak J, et al. Assessment and avaluation of football performance. The American Journal of Sports Medicine, 2000; 28(5):29-39
10. Taşkın H. Effect of circuit training on the sprint-agility and anaerobic endurance. Journal of Strength and Conditional Assontion, 2009; 23(6): 1806-1809.
11. Uluçay G. 12-14 Yaş grubu basketbolculara uygulanan plyometrik antrenmanların dikey sıçrama kuvvetine etkisi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trakya, 2009; 54-54
12. Kırmızıgil B. c farklı esneklik antrenmanlarının dikey sıçrama performansı üzerine etkileri. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir. 2012; 64.
13. Yıldırım İ. Elit düzey erkek hentbol takım oyuncularının antropometrik özelliklerinin dikey ve yatay sıçrama mesafesine etkisi. Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon, 2009; 60-61.

AMPUTE FUTBOLCULARDA HAZIRLIK DÖNEMİ ÇALIŞMALARININ FİZİKSEL VE FİZYOLOJİK PARAMETRELER ÜZERİNE ETKİLERİ

Hacı YILDIZ¹ Mürsel BİÇER² Fırat AKCAN² Bekir MENDEŞ²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, altı haftalık hazırlık dönemi antrenmanlarının ampute futbolcularda bazı fiziksel ve fizyolojik parametreler üzerine etkilerini araştırmaktır. Çalışmaya yaşları 19-50 yaşları arasında değişen Şahinbey Belediye Spor Kulübü ve Gaziantep Bedensel Engelliler Spor Kulübü takımlarında yer alan toplam 33 erkek ampute futbolcu katıldı. Takımlara altı haftalık hazırlık dönemi antrenman programı uygulandı. Araştırma kapsamında öncelikle ampute futbolcuların; yaş, boy uzunluğu, vücut ağırlığı ve vücut yağ yüzdeleri belirlendi. Daha sonra katılımcıların performansını belirlemek için bazı testler (sırt kuvveti, üst ekstremita kuvveti, abdominal kuvvet, bacak kuvveti, el kavrama kuvveti, esneklik, dikey sıçrama, 30 m sprint testi ve 1 mil koşu testleri) uygulandı. Araştırma grubunun ön test ve son test arasındaki analiz için bağımlı gruplarda t testi kullanıldı. Sonuç olarak Deneklerin hazırlık dönemi ön test ve son test ölçümlerine göre; vücut ağırlığı, vücut yağ yüzdesi, el kavrama kuvveti, sırt kuvveti, bacak kuvveti, esneklik, anaerobik güç, 30 m sprint ve MaxVO₂ parametrelerinde istatistiksel açıdan anlamlılık bulunmuştur (p<0,05). Bu kapsamda ampute futbolcularda sezon öncesi uygulanan altı haftalık hazırlık dönemi antrenman programının fiziksel ve fizyolojik parametreler üzerine olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ampute futbol, antrenman, hazırlık dönemi

THE EFFECTS OF PRESEASON TRAINING PROGRAM ON PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL PARAMETERS OF AMPUTEE FOOTBALL PLAYERS

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the effects of six-week long preseason training program on physical and physiologic parameters of amputee football players. A total of 33 male amputee football players between the ages of 19 and 50 who were playing in the teams of Şahinbey Belediyesi Spor Kulübü and Gaziantep Bedensel Engelliler Spor Kulübü participated in the study. 6 week-long preseason training program was applied to teams. Within the scope of the study, age, height, body weight and body fat percentage of footballers' were determined first. Next, some tests were administered to determine the performance of the participants (back strength, upper extremity strength, abdominal strength, leg strength, grip strength, flexibility, vertical jump, 30 m sprint test and 1 mile run test). Paired Samples T test was used to analyze the difference between pre and posttests of the study group. According to the results of pretest and posttest measurements, statistical significance was found in body weight, body fat percentage, hand grip strength, back strength, leg strength, flexibility, anaerobic power, 30 m. sprint and VO₂Max parameters (p<0.05). As a result, it can be said 6 week-long preseason training program has positive effects on physical and physiological parameters of amputee football players.

Keywords: Amputee football, preparation period, training

¹ Hacı Fehime Güleç Ortaokulu, Gaziantep.

² Gaziantep Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gaziantep, Yazışmadan sorumlu yazar: E-posta; firatakan@yahoo.com

GİRİŞ

Spor, sağlıklı ve mutlu bir yaşam için gerekli olmasının yanı sıra engelli bireyler için daha farklı bir önem teşkil etmektedir. Çünkü spor, yaşamlarında birçok engelle karşılaşan ve bunların yarattığı stresle birlikte yaşayan engelli bireylere, yeni bir pencere açabilmektedir. Engel türü ve derecesi ne olursa olsun hareket etme, egzersiz yapma, sportif aktivitelere katılma bireye haz vermekte, hareket etmekten duyulan haz da bireyin yaşam motivasyonunu artırmaktadır [1].

Günümüzde engelli sporculara hemen her branş yarışmalarında kendilerini gösterme imkanı sunulması onların sportif performanslarını önemli hale getirmiştir. Kuşkusuz bu durum engelli sporcular üzerine yapılan çalışmalarda önemli artışlara neden olmakta, dolayısıyla engelli sporcuların başarısı için gerekli olan bilimsel metotların araştırılması, sezon öncesi, esnası ve sonrası performans takip ve değerlendirmelerinin yapılması bir zorunluluk halini almaktadır. Tartışmasız sporda başarıya ulaşmak ancak bilimsel metotlarla mümkündür. Bunun için uzun süreli antrenman programlaması ile fiziksel ve psikolojik yönden sporcunun performansının üst seviyelere çıkarılması amaçlanır [2]. Bu çerçevede her spor dalında olduğu gibi ampute futbolunda da sezon öncesi hazırlık çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Çünkü ampute futbolu üst düzey dayanıklılık, kuvvet, esneklik, sürat, çabukluk ve strateji gibi sportif performans, beceri ve üst düzey kontrol gerektiren [1] bir spor dalıdır. Bu yüzden ampute futbolcunun fiziksel temelini geliştirilmesinin yanı sıra, teknik ve taktik becerilerin iyileştirilmesine de yeterli zaman ayrılmalıdır. Fakat bu, daha ileri verimsel başarılar için fiziksel temel oluşturacak olan dayanıklılık, kuvvet ve süratin geliştirilmesini göz ardı edecek ölçüde öncelikli olmamalıdır [3]. Bu bağlamda futbolcuyu en yüksek form düzeyine ulaştırmak ve müsabakalara hazırlamak hazırlık döneminin temel amacıdır [4].

Ampute futbolu diğer takım sporlarında olduğu gibi üst düzey fiziksel performans özelliklerinin yanı sıra strateji, beceri ve çok iyi top kontrolü gerektiren ve bir bacağı olmayan sporcuların keneden kullanarak oynadıkları bir futbol türüdür [1]. Böyle bir durumda futbolcuların rakiple mücadelesinde çok güçlü bir kas yapısı ve koordinasyonuna ihtiyaç duyulurken, başarılı ve iyi bir rekabet ortaya koyabilmeleri için de sezon öncesi iyi bir hazırlık dönemi geçirmeleri gerekmektedir [5].

Bu çalışma, 6 haftalık hazırlık dönemi futbol antrenmanlarının erkek ampute futbol oyuncularının seçilmiş fiziksel ve fizyolojik özellikleri üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu araştırmaya, Gaziantep ilinde 2012–2013 sezonu Ampute Futbol Süper Ligi'nde oynayan Şahinbey Belediyesi Spor Kulübü ve Ampute Futbol 1. Ligi'nde yer alan Gaziantep Bedensel

Engelliler Spor Kulübü ampute erkek futbol oyuncularını (n = 33, yaş = 33.27±7.43 yıl, boy uzunluğu= 173,06±7,11cm) gönüllü olarak katıldı. Ampute futbol oyuncularına hazırlık dönemi çalışmalarını başlamadan 1 hafta önce ve hazırlık dönemi çalışmalarından 1 hafta sonra fiziksel ve fizyolojik testler uygulandı. Bu çalışma için, gönüllülerden onam formu, Gaziantep Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu'ndan gerekli izinler alındı.

Çalışma kapsamında öncelikle katılımcıların fiziksel özellikleri (yaş, boy uzunluğu, vücut ağırlığı ve deri altı yağ kalınlığı) sonra da, el kavrama kuvveti, üst ekstremite kuvveti, abdominal kuvvet, sırt kuvveti, bacak kuvveti, esneklik, 30 m sürat, dikey sıçrama ve aerobik kapasite (MaxVO2) gibi fizyolojik özellikler test edildi.

Deneklerin boy uzunlukları ve vücut ağırlıkları stadiometre ile (SECA, Germany) [6,7], Sırt ve bacak kuvveti ölçümleri sırt-bacak dinamometresi (TKK5402, Takei Co., Japan) ile gerçekleştirildi [8,9]. El kavrama kuvveti sağ ve sol el için hand-grip dinamometresi (TKK5401, Takei Co., Japan) ile ölçüldü [9]. Esneklik ölçümleri otur uzan sehпасı kullanılarak [9], anaerobik güç ise, dikey sıçrama testinden elde edilen sıçrama mesafesinin Lewis nomogramı formülü ile hesaplanmasıyla elde edildi [11,12].

Deri altı yağ kalınlığının ölçümü için skinfold kaliperi kullanıldı (Holtain Ltd., UK). Subscapula, triceps, suprailiac ve abdominal bölgelerinden alınan deri altı yağ kalınlığı ölçümleri "Yuhasz" formülüne göre hesaplanarak vücut yağ yüzdesi hesaplandı [11,13].

Aerobik kapasite; 1 mil koşu testi ile belirlenirken maksimal oksijen tüketimi (MaxVO2) için aşağıdaki formülden faydalanıldı [14];

$MaxVO2 = 100,5 - 0,1636 (kg) - 1,438 (koşu \text{ zamanı}) - 0,1928 (nabız) + 8,344 (cinsiyet; erk:1, Cinsiyet için Erkek için 1, Kadın için:0 kat sayı kullanılmıştır).$

Kuvvet ölçümlerinde üst ekstremite kuvveti için 30 saniye şınav testi [15], abdominal kuvvetin belirlenmesi için ise 30 saniye mekik testi yapıldı [16]. Deneklerin sürat özelliklerinin belirlenmesi için 30 metre sprint testi uygulandı [11].

Verilerin analizi ve istatistiksel değerlendirmesi SPSS 16.0 istatistik programında hesaplandı. İstatistiksel sonuçlar p<0,05 anlamlılık düzeylerinde değerlendirildi. İstatistiksel işlemlere geçmeden önce normal dağılımın kontrolü için Shapiro-Wilk testi uygulandı. Normal olmayan dağılım gösteren veri setleri için ayrıca çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edildi. Araştırma grubunun ön test ve son test ölçümleri arasındaki farklılığın analizi için bağımlı gruplarda t testi uygulandı.

BULGULAR

Araştırmaya katılan ampute futbol oyuncularının ölçülen ön test ve son test değerleri ve yapılan istatistik sonucu Tablo 1' de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların ön test-son test fiziksel parametrelerinin karşılaştırılması

Değişken	Ön Test	Son Test	Fark (%)	t	p
	Ort ± SS	Ort ± SS			
Vücut Ağırlığı (kg)	74,75 ± 11,43	72,20 ± 9,50	-3,41	4,860	0,001
VKi (kg/m ²)	24,89 ± 3,02	24,06 ± 2,44	-3,33	4,831	0,001
Vücut Yağ Yüzdesi (%)	17,83 ± 4,51	16,85 ± 3,97	-5,50	7,766	0,001
30 sn Mekik (adet)	16,82 ± 5,29	20,91 ± 4,63	24,32	-7,160	0,001
30 sn Şınav (adet)	17,24 ± 5,30	21,55 ± 4,58	25,00	-8,623	0,001
Anaerobik Güç (kg,m/sn)	110,97±26,77	115,57±20,64	4,15	-2,502	0,018
30 metre sprint (sn)	8,23 ± 1,54	7,06 ± 1,09	-14,22	8,169	0,001
MaxVO ₂ (ml/kg/dk)	40,18 ± 2,49	42,44 ± 2,20	5,62	-13,609	0,001
Sağ El Kavrama Kuvveti (kg)	37,53 ± 9,63	40,71 ± 9,75	8,47	-5,410	0,001
Sol El Kavrama Kuvveti (kg)	38,26 ± 7,52	41,47 ± 7,97	8,39	-6,311	0,001
Sırt Kuvveti (kg)	55,94 ± 17,75	60,93 ± 17,32	8,92	-6,487	0,001
Bacak Kuvveti (kg)	45,06 ± 11,15	50,77 ± 11,62	12,67	-7,668	0,001
Esneklik (cm)	22,18 ± 9,49	28,88 ± 8,37	30,21	-4,875	0,001

Katılımcıların ön test ve son testleri arasındaki değişim incelendiğinde ölçülen tüm parametrelerde istatistiksel olarak anlamlı bir değişim gözlenmiştir ($p<0,01$). Ön test ve son testler arasında yüzdesel değişimler incelendiğinde; vücut ağırlığında %-3,41, vücut kitle indeksinde %-3,33, vücut yağ yüzdesinde %-5,50, 30 m sprintte %-14,22 düşüş saptanmıştır. Ayrıca 30 sn mekik testinde %24,32, 30 sn. şınav testinde %25,00, anaerobik güç değerinde %4,15, MaxVO₂ parametresinde %5,62, sağ el kavrama kuvvetinde %8,47, sol el kavrama kuvvetinde %8,39, sırt kuvvetinde %8,92, bacak kuvvetinde %12,67, esneklik değerinde ise %30,21 oranında artış bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Altı haftalık hazırlık dönemi futbol antrenmanlarının erkek ampute futbol oyuncularının seçilmiş fiziksel ve fizyolojik özellikleri üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre katılımcıların vücut ağırlığı değerlerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p<0,01$). Literatürdeki benzer çalışmalara bakıldığında elde edilen verilerle benzerlik göstermektedir [17-22]. Antrenmanlarla yüksek miktarda kalorinin yakılması sonucunda vücut yağ yüzdesinde azalmalar meydana gelmektedir [23]. Altı hafta süre ile yapılan hazırlık dönemi çalışmalarında hem uzun süreli, düşük şiddetli hem de yüksek şiddetli antrenmanların yağ metabolizması üzerinde azaltıcı etkisi ve aynı zamanda sıvı kaybının da olması vücut ağırlığındaki

anamlı azalmanın ortaya çıkmasına sebep olarak gösterilebilir.

Vct yağ yüzdesindeki değişikliklerle ilgili araştırmalarda, ampute futbol milli takımının 14 oyuncusunun antrenman programı öncesi ve sonrasında anlamlı bir düşüş olduğunu saptamışlardır [17]. Yapılan alışmalar göstermiştir ki çalışmamızda olduğu gibi ($p < 0,01$) amputelerde antrenman programının vct yağ yüzdesine olumlu etkisi vardır [24,25]. Vct yağ yüzdesinde meydana gelen anlamlı azalmanın uzun süreli aerobik antrenmanlara dayalı olabileceği, antrenmanlardaki enerjinin yağ metabolizmasından karşılandığı görüşünü desteklemektedir.

Katılımcıların sağ el kavrama kuvveti değerlerinde, istatistiksel açıdan her iki el kavrama kuvveti değerlerindeki artışın anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p < 0,01$). Türkiye'deki spor bilimcilerinin engelli bireyler üzerinde yaptığı çalışmalarda el kavrama kuvvetinde anlamlı değişimler bulunduğu görüldü [24,26,27]. Bu durum antrenmanların direkt etkisinin yanı sıra ampute futbolcu bireylerin hem antrenmanlarda hem de antrenman dışında kanedye kullanmalarıyla da izah edilebilir.

Çalışmamız sonunda, deneklerin bacak kuvveti değerlerindeki artışın, istatistiksel açıdan anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p < 0,01$). Nolan (2009) aktif ve sedanter amputelerde yapmış olduğu çalışmada sporun bacak kuvvetini arttırdığı ve böylece sedanter amputelere göre aktif amputelerin bacak kuvvetinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır [28]. Dolayısıyla hazırlık dönemi yapılan antrenmanların bacak kuvveti üzerinde anlamlı artışa neden olduğu söylenebilir.

Çalışmada bir diğer araştırma konusu olan sırt kuvvetinde artışın yine anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p < 0,01$). Hazırlık döneminin ampute futbolcuların sırt kuvveti değerlerini arttırdığı ve bunun da performansa olumlu yansıtacağı ileri sürülebilir. Nitekim sağlıklı bireylerde yapılan çalışmalar antrenmanların sırt kuvvetine olumlu etkisini ortaya koymaktadır [29,30].

Futbolda birçok kez tekrarlanarak yapılan anaerobik içerikli hareketler oyun içerisinde sonuca etki edebilecek kadar önem taşır. Sağlıklı futbolcularda olduğu gibi Ampute futbolcuların da anaerobik güç özelliklerinin geliştirilmesi gerekir. Araştırma bulgusunda deneklerin anaerobik güç değerlerinde artış tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Chin ve ark. (2002) ampute ve sağlıklı bireyler üzerinde yapmış oldukları çalışmada 6 haftalık egzersiz eğitimi ile amputelerin sağlıklı bireyler ile benzer anaerobik glere sahip olabileceğini bildirmektedir [31]. Çalışma çerçevesinde hazırlık döneminde ampute futbolculara uygulanan, çok sayıdaki yüksek Şiddetli g oluşturan kısa süreli patlayıcı anaerobik sıçrama ve sprint antrenmanlarının anaerobik güç performansını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların st ekstremite ve abdominal kuvvetini ölçmek amacıyla uygulanan Őınnav ve mekik testi değerlerinin de, istatistiksel açıdan anlamlı bir artışı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır ($p < 0,01$). Söz konusu artışın hazırlık dönemi başında aerobik antrenmanlardan sonra sporcuların kendi vct ağırlığıyla yaptığı çalışmalar ile daha sonraki haftalardaki yaptıkları genel kuvvet çalışmalarından kaynaklandığı dşnlmektedir. Literatürde amputelere uygulanan antrenman programlarının kuvvet parametrelerine olumlu etkisinden bahsedilmiştir [32,33].

Antrenmanın sürat üzerine etkisini belirlemek için yapılan 30 metre ön ve son sprint testi değerlerinin anlamlı olduğu gözlemlendi ($p<0,01$). Araştırmalar hem amputelerde [1] hem de sağlıklı bireylerde [34] antrenmanların sürat yeteneğini olumlu etkilediğini ortaya koymuştur. 30 m sprint performansındaki yükseliş literatürdeki diğer çalışmalarla örtüşmektedir.

Aynı şekilde hazırlık dönemi antrenmanlarının esneklik parametresi üzerinde de etkili olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,01$). Bazı çalışmalarda amputelerde [1], zihinsel engellilerde [24] ve sağlıklı bireylerde [35,36] antrenmanların esneklik özelliğine olumlu etkisinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla çalışma bu yönden literatür ile paralellik göstermektedir.

Diğer yandan çalışmada, dayanıklılığın temel ölçütü olan MaxVO₂ değerlerinin ön ve son testler sonucunda ortaya çıkan artışları da istatistiksel yönden anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Chin ve ark. (1997) diz altı amputeler üzerinde yaptıkları 6 haftalık dayanıklılık antrenmanı sonunda %26,0 nispetinde bir artıştan bahsetmektedirler [37]. Ampute futbolculara uygulanan 6 haftalık hazırlık döneminde çok sayıda sürekli ve interval aerobik egzersizlerin, MaxVO₂ değerlerini önemli ölçüde artırdığı söylenebilir.

Sonuç olarak; ampute futbolculara uygulanan altı haftalık hazırlık dönemi antrenmanlarının fiziksel uygunlukla birlikte, aerobik ve anaerobik performansı olumlu yönde etkilediği ileri sürülebilir. Dolayısıyla performansa yönelik uygun değerlendirme ve eğitim sistemlerinin ampute futbolcuların fiziksel kapasitelerini geliştireceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma bağlamında ampute futbolcuların rehabilitasyonunun her aşamasında uygun performans testlerinin belirlenerek bireye özgü uygulamaların yapılması gerektiği hususu bir öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKLAR

1. Özkan A, Safaz I, Yaşar E, Yazıcıoğlu, K. Ampute futbol oyuncularının performans ile ilgili fiziksel uygunluk özelliklerinin belirlenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2013; 1(3): 66-77.
2. Günaydın G, Koç H, Cicioğlu İ. Türk Bayan Milli Takım güreşçilerinin fiziksel ve fizyolojik profilinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, Ankara, 2002; 13(1):25-32.
3. Bompa TO. Antrenman kuramı ve yöntemi. Çeviri: Keskin İ, Tuner AB, Bağırgan Yayımevi, Ankara, 1998.
4. Günay M, Yüce Aİ. Futbol Antrenmanın Bilimsel Temelleri. Seren matbaacılık, Ankara, 1996.
5. Başer E. Futbolda psikoloji ve başarı. *Sporsal Kuram Dizisi 4*, 2. baskı, Ankara, 1996.
6. Lohman TG, Roche AF, Marorell R. Anthropometric standardization reference manual. Human Kinetics Books, Illionis, 1988.
7. Zorba E, Ziyagil MA. Vücut kompozisyonu ve ölçüm metotları. EreK Ofis, Ankara, 1995.
8. Sevim Y. Antrenman bilgisi ders notları. Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1992.
9. Özer K. Fiziksel uygunluk. 2. Baskı, Nobel Yay, Ankara, 2006.
10. Günay M, Erol AE, Savaş S. Futbolculardaki kuvvet, esneklik-çabukluk ve anaerobik gücün boy, vücut ağırlığı ve bazı antropometrik parametreler ile ilişkisi. *H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*, 1994;5(4):3-11.
11. Tamer K. Sporda Fiziksel fizyolojik performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi. *Türkerler Kitabevi*, Ankara, 1995.
12. Günay M, Tamer K, Cicioğlu İ. Spor fizyolojisi ve performans ölçümü. Gazi Kitapevi, Ankara, 2006.
13. Tamer K. Sporda Fiziksel fizyolojik performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi, 2. Baskı. *Türkerler Kitabevi*, Ankara, 2000.
14. Kamar A. Sporda yetenek beceri ve performans testleri. Ankara. Nobel yayın dağıtım, 2003.
15. Mackenzie B. 101 performance Evaluation Tests. London. 2005.
16. Ergun N, Baltacı G. Spor yaralanmalarında fizyoterapi ve rehabilitasyon prensipleri. 3. Basım, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Yayınları, 2011.
17. Kayhan G, Özkan A, Yiğiyer BK, Ergun N, Ersöz G. Dört haftalık temel antrenmanın ampute futbol milli takımının vücut kompozisyonu üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi*, 2011;13:140-143.
18. Müniroğlu S, Koz M, Atıl M, Erongun D, Bulca Y. Türkiye profesyonel birinci liginde mücadele eden bir futbol takımının sezon öncesi ve sonrası fiziksel ve fizyolojik özelliklerinin incelenmesi. I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi Özet Kitabı, 2000; 109–115.
19. Avluk Aİ. Futbolda hazırlık sezonu antrenmanlarının kondisyonel özelliklerine ve vücut yapısı öğelerine etkisi. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 1995.
20. Günay M, Erol AE, Savaş S. Futbolculardaki kuvvet, esneklik-çabukluk ve anaerobik gücün boy, vücut ağırlığı ve bazı antropometrik parametreler ile ilişkisi. *H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi*, 1994;5(4):3-11.
21. Ulusoy S, Ergun N. Engelli ve engelli olmayan okçuların fiziksel antropometrik özelliklerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 2011;13:84-89.
22. Özünlü N, Aytar A, Irmak R, Ergun N. Türkiye’de ampute futbol oyuncularının fiziksel ve sosyodemografik profili. Bařkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Fizyoterapi Rehabilitasyon 6. Spor Fizyoterapistleri Kongresi Bildirileri, Ankara, 2011;192.
23. Stamford B. The Results of Aerobic Exercise. *The Physician and Sports Medicine*, 1983:145-146.
24. Yanardađ M, Yılmaz İ, Tümlü Z. Otizmli çocuklarda egzersiz eğitimi ve fiziksel uygunluk. Bařkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakóltesi, Fizyoterapi Rehabilitasyon XIII. Fizyoterapide Gelişmeler Sempozyumu, Ankara, 2010, 192.
25. Güçhan Z. Amputelerde futbolun performans üzerine etkilerinin belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara, 2013.
26. Ciğerici AE, Aksin P, Cicioğlu İ, Günay M. 9-15 yaş grubu işitme engelli ve işitme engelli olmayan öğrencilerin bazı fizyolojik ve motorik özelliklerinin değerlendirilmesi. 1. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi, 2015.

27. Çamlıgüney AF. Down Sendromlu çocukların gelişiminde yüzme sporu ile beden eğitimi uygulamalarının karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul., 2001.
28. Nolan L. Lower limb strength in sports-active transtibial amputees. *Prosthetics and orthotics international*, 2009;33:230-241.
29. Biçer M, Akkuş H. Futbolcularda hazırlık dönemi çalışmalarının bazı fiziksel ve fizyolojik parametreler üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 2005;1-2:10-18.
30. Cengizhan PA. Çabuk kuvvet ve kuvvette devamlılık antrenman metodlarının erkek basketbolculardaki bazı teknik, motorik özelliklere ve kas hasarına etkisi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2013.
31. Chin T, Sawamura S, Fujita H, Nakajima S, Oyabu H, Nagakura Y, et al. Physical fitness of lower limb amputees. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 2002;81(5):321-325.
32. Turner A, Walker S, Stembridge M, Coneyworth P, Reed G, Birdsey L, et al. A testing battery for the assessment of fitness in soccer players. *Strength & Conditioning Journal*, 2011;33(5):29-39.
33. Biçer Y, Savucu Y, Kutlu M, Kaldırımcı M, Pala R. Güç ve kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların hareket beceri ve yeteneklerine etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 2004; 3(1):173.
34. Kurt İ. Futbolcularda sekiz haftalık pliometrik antrenmanın anaerobik güç, sürat ve top hızına etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun. 2011,
35. Shields MMS, Tremblay MLCL, Craig Ian SM, Tremblay MS, Laviolette M, Craig CL, et al. Fitness of Canadian adults: results from the 2007–2009 Canadian Health Measures Survey. *Health Rep*, 2010;21(1):21-35.
36. Ferkel R. Relations among physical fitness knowledge. *Physical Fitness and Physical Activity*. Doctoral Thesis, Texas Tech University. 2011.
37. Chin T, Sawamura S, Fujita H, Nakajima S, Ojima I, Oyabu H, et al. The efficacy of the one-leg cycling test for determining the anaerobic threshold (AT) of lower limb amputees. *Prosthetics and Orthotics International*, 1997; (21):141-146.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SPOR VE PERFORMANS ARAşTIRMALARI DERGİSİ YAYIN ve YAZIM KURALLARI

Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'ne (SPD) gönderilecek çalışmalar aşağıdaki yayın kurallarını dikkate almalıdır.

1. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi-SPD (Journal of Sports and Performance Researches-JSPR)'nin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.
2. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'nde beden eğitimi ve spor bilimleri alanında yapılmış ve daha önce hiçbir yayın organında yayınlanmamış özgün çalışmalar yayınlanır.
3. Tüm yazarlar dergiye yayınlanmak üzere gönderdikleri çalışmalarının okunup onaylandığını, başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olduğunu ve tüm yayın haklarını SPD'ye devrettiğini belirten bir formu imzalayıp dergi editörlüğine çalışma ekinde bir dosya ile göndermelidirler (Ek 1: Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi (SPD) Beyan Mektubu ve Yayın Hakları Devir Formu)
4. Dergiye gönderilecek çalışmalar için Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi (SPD) "TÜBİTAK ULAKBİM DERGİPARK ulusal makale gönderim, takip ve değerlendirme sistemi" kullanılmaktadır. Bu nedenle yazarların bir kereye mahsus olmak üzere ilgili sisteme kayıt olup kullanıcı adı ve şifre almaları gerekmektedir.
5. Biğimsel kontrolü geçen her çalışma, bilimsel içeriğine göre uygun hakemlere gönderilerek değerlendirmeye alınır.
6. Dergiye gönderilen tüm çalışmalar editör ve konuyla ilgili en az iki hakemin onayından geçerek ve gerekli görüldüğü takdirde istenen değişiklikler yazar/yazarlarca yapıldıktan sonra yayınlanır. Çalışma hakkında önerilen değişiklikler yazar tarafından kabul görmezse başka bir hakeme başvurmak veya çalışmayı yazarına geri vermek konusunda derginin yayın kurulu yetkilidir.
7. Basımına karar verilen çalışmalarda yayın öncesi küçük yazım hataları dışında ekleme ya da çıkarma yapılamaz.
8. Çeşitli nedenlerden dolayı çalışmasının yayınlanmasında vazgeçen yazar başvurusundan itibaren iki (2) ay içerisinde yazısını geri çekebilir.
9. Çalışmalar yayınlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar isimleri silinemez, yeni isim eklenemez ve yazar sıralaması değiştirilemez.
10. Çalışmaları yayımlanan yazarlara telif ücreti ödenmez.
11. Yayımlanmış yazının tamamının tekrar yayım hakkı derginin iznine bağlıdır.
12. Yayın süreci tamamlanan çalışmalar dergiye geliş tarihi esas alınarak yayınlanır. Ancak güncelliğini kaybetmemesi açısından bu sıra bazı öncelikli çalışmalar için uygulanmayabilir. Buna karar verme yetkisi editöre aittir.
13. Sözlü görüşmeler ve yayınlanmamış eserlere ait bildirimler (Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri hariç) kaynak olarak kullanılmamalıdır.
14. Kaynakların doğruluğundan yazar/yazarlar sorumludur.
15. Gönderilen çalışmalar yayınlansın veya yayınlanmasın yazarlarına iade edilmez. Yayınlanmadığı durumda yazar/yazarlar bu konuyla ilgili olarak bilgilendirilirler.
16. Çalışmalar yayınlanmak üzere kabul edildiği takdirde, "Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi" (SPD) çalışmanın bütün yayın haklarına sahip olur.
17. Yayımlanan çalışmaların bilimsel etik ve hukuki sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. İnsan ve hayvan denekler için etik kurul raporu alınmalıdır.
18. Çalışması yayınlanan yazara/yazarlara derginin 1 nüshası ücretsiz olarak gönderilir.

DERGİYE GÖNDERİLEN ÇALIşMALAR şU SIRAYI İZLEMELİDİR:

1. İlk sayfa (Yazarların Künyesi ve çalışmanın Türkçe İngilizce başlığı); çalışmanın Türkçe ve İngilizce başlığı sayfa ortalanacak şekilde alt alta büyük harfle tek satır aralıklı, 14 punto olarak yazılır ve hemen onun altında yazıdaki katkı sıralarına göre yazar/yazarların ad ve soyadları, adresleri telefon numaraları ve E-mail adresleri sola yaslanarak alt alta sıralanır. Yazarların içerisinde yazışmalardan sorumlu olacak yazarın (correspond author) yanına tırnak içinde "Yazışmadan sorumlu yazar" ifadesi eklenir.
2. İkinci sayfadan itibaren (Çalışma metni başlıktan itibaren bir bütün halinde verilir); Buna göre; TÜRKÇE BAşLIK; sayfa ortalanarak büyük harf 14 punto, koyu yazılmalı ve kısaltma kullanılmamalıdır, Yazar/yazarların adı-soyadı başlığın altına sayfa ortalanarak 12 punto ve koyu olarak yazılmalı, yazarların soyadlarının sağ üstüne konulacak rakamlar ile ilk sayfanın altına kurum adları ve adresleri (E-mail adresleri) dip not olarak (8 punto) eklenmelidir.
3. "ÖZET" başlığı yazarların altına sol başa yaslanmış, koyu, büyük harf 14 punto ile yazılır (Türkçe ÖZET metni 9 punto ve tek satır aralığı yazılır), Bunu "İNGİLİZCE BAşLIK" (ortalanmış şekilde büyük harf ve 14 punto ile koyu yazılır) ve "ABSTRACT" (sol başa yaslanmış, 14 punto ile koyu yazılır) kısmı takip eder (İngilizce özet metni 9 punto ve tek satır aralığı yazılır).
4. ABSTRACT kısmını "GİRİş", "MATERYAL VE METOT", "BULGULAR", "TARTIşMA". Eğer istenirse "SONUÇ VE ÖNERİLER" kısmı da ilave edilebilir. Bu başlıklar; sola yaslanmış, büyük harf, 12 punto ve koyu yazılacaktır)
5. Yukarıdaki sıra düzenini "KAYNAKLAR" bölümü takip eder ve gerekliyse KAYNAKLAR'dan önce "TEşEKKÜR" (acknowledgements) bölümü yazılır.

YAZI DÜZENİ:

1) BAşLIK VE YAZAR İSMİ:

Araştırmanın başlığı 13 kelimeyi geçmeyecek şekilde 14 punto olarak yazılmalıdır. Yazar/yazarların ad ve soyadları sayfa ortalanarak unvan belirtilmeden verilirken, kurum adresleri ve elektronik posta adresleri sayfa altında dipnot olarak yazılmalıdır.

2) ÖZET/ABSTRACT:

Çalışmanın başlığı ile ÖZET/ABSTRACT başlıkları tümü ile büyük, bold ve 14 punto yazılmalıdır. Türkçe özet "ÖZET" başlığı altında, İngilizce özet ise, "ABSTRACT" başlığı altında yazılmalıdır. ABSTRACT başlığının üzerinde yazının İngilizce başlığı yer almalıdır. ÖZET/ABSTRACT metinleri satır başı yapılmadan, blok halinde yazılmalıdır. ÖZET /ABSTRACT metinleri 250 kelimeyi geçmeyecek şekilde ve tek satır aralığı yapılarak 9 punto blok halinde yazılmalıdır. Türkçe özetin hemen altında ayrı satır olarak, sol başa yaslı Anahtar Kelimeler (Bold), İngilizce özetin hemen altında ise Keywords (Bold ve bitişik) başlığı yer almalıdır. Anahtar kelimeler 5'1 geçmeyecek şekilde alfabetik olarak yazılmalıdır. Anahtar kelimeler virgüle ile ayrılmalı ve kelime seçiminde başlıkta yer almayan kelimeler tercih edilmelidir.

3) ANA METİN:

Dergiye gönderilecek çalışmalar Microsoft Word Windows programında, "Calibri" yazım düzeninde, sayfanın her tarafından 2,5 cm boşluk

bırakılarak, 12 punto ve 1,5 aralık yazılarak gönderilmelidir. Tüm sayfalar başlık sayfasından başlayarak numaralandırılmıdır. Ana metnin 10 sayfaı geçmemesine özen gösterilmelidir. Sayfa kısıtlaması gerektiğinde Yayın Kurulu tarafından arttırılabilir. Ana metin "1,5 satır aralıı" olarak yazılmalıdır. Bir araştırma makalesinde, genellikle sırasıyla; GİRİŞ, MATERYAL VE METOT, BULGULAR, TARTIŞMA ve KAYNAKLAR bölümü yer almalıdır. Gözden geçirme (Review) makalelerinde bu içeriğe dikkat edilmeyebilir. Ana metinde yer alacak şekiller, grafikler, fotoğraflar ve çizelgeler çalışmanın içinde, bahsedildiği yerde verilmeli ve numaralandırılmıdır. Şekil, grafik ve fotoğraflar JPG, TIFF formatında sunulacaktır. Tabloların üstüne tablo numarası ve başlığı yazılmalıdır. Tablolar sayfa düzenine göre ya 8, 9 ya da 10 punto olarak yazılabilir.

4) TEŐEKKÜR (ACKNOWLEDGEMENTS):

Teőekkür zorunlu değildir. Ancak yazar/yazarlar, araştırmaya katkısı yazarlık düzeyinde olmayan kişilere birkaç cümlelik teőekkür yazabilirler. Yazılması halinde Ana metnin sonunda ve Kaynaklar kısmından önce yer verilmelidir.

5) KAYNAKLAR:

Çalışmada; mümkün olduğunca yeni ve çalışmayı doğrudan ilgilendiren kaynaklara yer verilmelidir. Kaynak sayısının 40'ı aşmaması tavsiye edilir.

6) ANA METİNDE KAYNAK BELİRTİLMESİ:

- a) Kaynaklar belirttikleri ilk yerden başlayarak ardışık bir şekilde numaralandırılmıdır. Ana metin, tablolar ve başlıklar dahil her kaynak köşeli parantez [] içine alınmalıdır. Aynı kaynak başka yerde kullanıldığında ilk verilen numara ile belirtilmelidir.
- b) Doğrudan alıntılar 3 satırı geçmeyecek şekilde ve trnak içinde kullanılmalıdır. Eğer bu limiti aşarsa metin içinde 10 punto, bold karakterde ve blok halinde içerden başlayarak yazılmalıdır. Bu tür alıntılar kaynak olarak yukarıda belirtildiği gibi numaralandırılmıdır.
- c) Tablolar ardışık olarak numaralandırılmıdır. Her bir tablo için açıklayıcı ve kısa bir başlık olmalıdır. Başlıkların sadece ilk kelimesinin baş harfi büyük, diğer tüm kelimeler ise küçük olarak 10 punto ve koyu (bold) şekilde yazılmalıdır. Her tablo sütununda da kısa bir başlık olmalıdır. Açıklayıcı bilgiler, tablo başlığında değil, tablo altında yer alacak olan not bölümünde verilmelidir. Not bölümünde sırasıyla *, **, vb. simgeleri kullanılmalıdır.
- d) Ulaşılabilecek kaynaklardan elde edilemeyecek gerekli bilgiler hariç, kişisel iletişimlerin kaynak olarak kullanılmasından sakınılmalıdır. Bu tür kaynaklar numaralandırılmamalıdır. Kişisel iletişim yapılan kişinin adı ve iletişim günü ana metinde parantez içinde belirtilmelidir. Bu yöntem, konuşma ya da tutulan notlar için de kullanılabilir.

7) KAYNAKLAR BÖLÜMÜNDE KAYNAKLARIN BELİRTİLMESİ:

Çalışmanın son bölümü "KAYNAKLAR" başlığından oluşmalıdır.

Numaralandırma: Bütün kaynaklar bu bölümde alfabetik değil, metinde kullanılan numaralarına göre sıralanmalıdır.

Kaynak Künyesinin Yazımı:

a) Yazar/Yazarların Gösterimi:

- Çalışmada yer alan her bir yazarın soyadı ve adının ilk harfi yazılmalıdır (iki ön adı kullanan yazarlar ön adlarının ilk harflerini boşluk bırakmadan büyük harf ile yazmalıdır. Örn: Rose ME, Yılmaz MB).
- Kaynaklarda bütün yazarlar sıralanmalıdır, fakat çalışmada 6'dan fazla yazar var ise ilk 6 yazar sıralanmalı daha sonra gelen yazarlar için Türkçe olarak "ve ark", İngilizce olarak ise "et al." Eklenmelidir.

ÖRN:

Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations cortical contusion injury. Brain Research, 2002; 935 (1-2): 40-6.

- Her bölümü farklı yazarın yazdığı kitaplar için şu sıra takip edilmelidir: bölüm yazarı, bölüm başlığı, editör/editörler, kitap başlığı, baskı sayısı, yayın yeri, matbaa adı ve yayın yılı.

ÖRN:

Meltzer PS, Kallioniemi A, Trent JM. Chromosome alterations in human solid tumors, In: Vogelstein B, Kinzler KW, editors, The genetic basis of human cancer, 3rd ed. New York: McGraw-Hill; 2002.

b) Kitap başlıkları, bölüm başlıkları ve dergilerdeki makale başlıklarının gösterimi:

- İlgili çalışmaların başlıklarındaki ilk harf büyük olarak yazılmalı, geriye kalan tüm kelimeler küçük harflerden oluşmalıdır (özel isimler hariç). Ayrıca başlığın altı çizilmemeli ve başlıkta yana eğik (italik) harf kullanılmamalıdır.

ÖRN 1:

Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. Medical microbiology. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.

ÖRN 2:

Taşmektepligil MY, Çankaya S. Tunç T. Futbol taraftarı fanatiklik ölçeği, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2015; 6 (1): 41-49. doi: 10.17155/spd.73408.

c) Dergi isminin gösterimi:

- Derginin tam ismi, yıl, cilt, sayı, sayfa aralığı olarak sıralanmalıdır.

ÖRN :

Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2015; 6 (1): 41-49.

d) Kaynaklar bölümünde yer alan eserlerde sayfaların gösterimi:

- Dergiler için sadece bilginin bulunduğu sayfa değil çalışmanın ya da bölümün tam sayfa aralığı verilmelidir.
- Kitaplar için sayfa sayısı verilmemelidir; sözlükten alıntılarda ise sayfa numarası belirtilebilir (Örn. 1) ve ayrıca kitaptaki bir bölüm yazarı ve sayfa aralığı belirtilerek kaynak olarak gösterilir (Örn. 2).

ÖRN 1:

Dorland's illustrated medical dictionary, 29th ed, Philadelphia: W.B. Saunders, 2000, Filamin, p. 675.

ÖRN 2:

Berkow R, Fletcher AJ, editors. The Merck manual of diagnosis and therapy, 16th ed, Rahway (NJ): Merck Research Laboratories, 1992.

e) DOI numarasının gösterimi:

Çalışmada yer alan kaynakların doi numaraları varsa sayfa numaralarından sonra yazılmalıdır.

ÖRN 1:

Taşmektepligil MY, Çankaya S. Tunç T. Futbol taraftarı fanatiklik ölçeği, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 2015; 6 (1): 41-49. doi: 10.17155/spd.73408.

Kaynak Yazımı İçin Diğer Örnekler

1) Yazarı Kurum Olan Dergi Makaleleri

Diabetes Prevention Program Research Group. Hypertension, insulin, and proinsulin in participants with impaired glucose tolerance. Hypertension. 2002; 40(5):679-86.

2) Yazarı ve Yayımcısı Kurum Olan Kitaplar

Royal Adelaide Hospital; University of Adelaide, Department of Clinical Nursing. Compendium of nursing research and practice development, 1999-2000. Adelaide (Australia): Adelaide University; 2001.

3)Gazete makalesi

Tynan T. Medical improvements lower homicide rate: study sees drop in assault rate. The Washington Post. 2002 Aug 12;Sect. A:2 (col. 4).

4)Cd-rom

Anderson SC, Poulsen KB. Anderson's electronic atlas of hematology [CD-ROM]. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2002.

5)İnternette Dergi Makalesi

Abood S. Quality improvement initiative in nursing homes: the ANA acts in an advisory role. Am J Nurs [serial on the Internet]. 2002 Jun [cited 2002 Aug 12]; 102(6):[about 3 p.]. Available from: <http://www.nursingworld.org/AJN/2002/june/Wawatch.htm>

6)İnternette Kitap

Foley KM, Gelband H, editors. Improving palliative care for cancer [monograph on the Internet]. Washington: National Academy Press;2001[cited 2002 Jul 9]. Available from: <http://www.nap.edu/books/0309074029/html/>.

7)İnternette Sayfa/Web Sitesi

Canadian Cancer Society [homepage on the Internet]. Toronto: The Society; 2006 [updated 2006 May 12; cited 2006 Oct 17]. Available from: <http://www.cancer.ca/>.

EK 1. SPOR VE PERFORMANS ARAşTIRMALARI DERGISİ (SPD) BEYAN MEKTUBU VE YAYIN HAKLARI DEVİR FORMU

Sayın Editör,

başlıklı çalışmanın yazar(lar)ı olarak, gönderilen bu yazının ilmi içeriğine ve sorumluluğuna katılıyoruz. Bu yazı daha önceden herhangi bir yerde yayınlanmamıştır ve yayın hakları halen başka bir kuruluşun tasarrufunda değildir. Çalışmanın gözden geçirilmesi ve gerekli düzeltmeler için izin veriyor ve aşağıdaki şartları kabul ediyoruz.

- * Çalışmanın her türlü yayın hakkı, Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi'ne (SPD) aittir.
- * Tüm yazarlar, çalışmada belirtilen sıraya göre formu imzalamalıdır.
- * Çalışma; değerlendirilmek üzere dergiye gönderildikten sonra, hiçbir aşamada, yayın hakları devir formunda belirtilen yazar isimleri ve sıralaması dışında, çalışmaya yazar ismi eklenemez, silinemez ve sıralamada değişiklik yapılamaz.
- * Çalışma; derginin belirttiği yazım ve yayın kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.
- * Çalışma orijinaldir. Daha önce yurtiçinde/yurtdışında, Türkçe/yabancı dilde yayınlanmamıştır veya yayınlanmak üzere değerlendirme aşamasında değildir.
- * Çalışmanın; bilimsel, etik ve hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.
- * Diğer yazarlara ulaşılamaması halinde; yazarların çalışmanın tüm aşamalarından haberdar olduklarını ve diğer yazarların sorumluluklarını, çalışmanın yazışma yazarı kabul eder.

Yazar / Yazarlar İmza

1)
2)
3)
4)
5)
6)

Tarih:

